3. угышды.
4. бузучыдай.
5. дуйнени.
6. чокынышыб.
7. урпеңдешти.
8. сойретиб.
9. илмин билучи эрлер. Ыр сабы өтө эле узарып кетип, ырдык касиетин жоготуп койгон. Бул ыр сабы салттык туруктуу саптарга жатат, адатта бул ыр сабы «Билдин тилин билчүүлөр» — катары айтылат. Ы. А. көчүрмөсүндө ушул салттык үлгүдө берилген. Қыясы катчы С. С. үлгүрбөй калып, болжоп жазып койгон өңдөнөт.
10. ойретиб.
11. оган. Сөздү сырткы формалык белгилери боюнча «аган» деп окуса болот, бирок контекстке, ыр түзүлүшүнө караганда «ага» делиш ыңгайлуураак, жөндүү.
12. олчей.
13. дуенин. Сөздү «дөөнүн» — деп окуса болор эле. Бирок мааниси контекстке анча туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «дөбөнү». Ушул маанини контекстке жакынырaак дешке мүмкүн.
14. жонындай. «Жоонундай» деп окууга болбойт, анткени контекстке туура келбейт, дөбөдө жоондук болбойт, дөбөнүн жону жоондукту да, чоңдукту да көрсөтүүчү белги-өлчөм. Ошон үчүн бул жердеги контекстке туура келүүчү маани — жонундай.
15. униндей. Сөздү «үнүндөй» деп окуу керек эле, бирок андай маани контекстке туура келбейт, зарыл керек сөз — онундай. Ы. А. көчүрмөсүндө да алгач «үнүндөй» делип жазылып, аны Ы. А. өз колу менен «онундай» деп оңдогон. Қыясы катчылар бири биринен көчүргөн учурлар да болгон окшойт, буга алардын тексттериндеги окшош каталардын кетиши далил болуп турат, мисалы, ушул эки катчыда тең «үнүндөй» делип жазылуу.
16. сумбе.
17. туртиб.

11030—11061

1. учынан.
2. туште.
3. жүрек.
4. боздады.
5. мөреди.
6. күңгиреб.
7. тау. Сөздүн мындай жазылышы буга чейин «тоо» делип окулуп келген эле. Бирок бул жерде андай маани контекстке туура келбейт, кыясы катчы сөздү чала жазган, зарыл керек сөз — тоок. Ы. А. көчүрмөсүндө — «тоок».
8. ул.
9. дөбирдин.

10. ортадагы.
11. лубдын.
12. журишдин.

11062—11091

1. орман.
2. азнау.
3. азнауны.
4. дуга.
5. байманау.
6. үзилбеген.
7. жау. Ушул ыр сабынан кийин эки сап ырды С. С. жазбай таштап кеткен. Ал саптар Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Текстке киргизилди.
8. суро тау.
9. боау. Контекстке караганда «боо». Қыясы катчы ушул эле сөздү жазган өңдөнөт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «боо».
10. керек.
11. жечу.
12. талуу. Ы. А. көчүрмөсүндө — «аталуу».
13. теңири аур.

11092—11119

1. күби шама.
2. көрбедик.
3. журесиз.
4. жолдар.
5. шорлар.
6. жо качучу. Сөздү «жоо качуучу» деп окууга, же «жөө качуучу» деп окууга да болот. Эки маани тең жалпы контекстке каршы эмес. Ы. А. көчүрмөсүндө «жоготуучу». Қыясы контекстке тагыраак, туура жооп берген үлгү ушул. Анткени өтө татаал чөл жөнүндөгү сөз андан жоо качары, же жөө качуу жөнүндө эмес, туш келген адамды ойрон кылары, жоготору жөнүндө баяндап жатат.
7. көлге.
8. таудагысы.
9. өлтириб. Сөз «өлтүрүп» делип окулат. Бирок ушул жерде контекст боюнча «өстүрүп» — делиш туура эле. Ал эми эки катчыда тең «өлтүрүп». Ы. А. көчүрмөсүндөгү мурда жазылган «өлтүрсө» деген сөз Ы. А. колу менен «өлтүрүп» делип оңдолгон. Балким манасчы бул жерде сөзгө башка маани бериши да ыктымал. Анткени кийинки ыр сабы «Жемиш менен жан сактап» делген. Демек ал эл өзүлөрү эт жебей, жемиш менен жан сакташат экен. Текстке эки манасчыда тең турган сөз берилиши жөндүү эле. Бирок бири ката жазып алышы, экинчиси ошол жерди көчүрүп, ката жазылганды кайталап калуусу да мүмкүн.

Башка жөндүү жооп табылбагандыктан сөз контекстке туура келүүчү жалпы кабыл алынган үлгүдө берилди.

11120—11151

1. мордын.
2. журтынын.
3. туман. Ушул маанидеги сөз мурда буга чейин «тумен» деген жазылышта көп жолдору учураган эле.
4. туш тушынан.
5. жонелди. Ушул ыр сабынан кийин бул кол жазмада жок эки сап ыр Ы. А. көчүрмөсүнөн алынып толукталды.
6. тумен. Ушул маанидеги сөздү катчы тогуз сап жогоруда (11127-сап) «туман» үлгүсүндө жазган. Негизинен бул сөз «тумен» делип жазылган.
7. көргөсем.
8. үйреткен.
9. тауга чыгыб таяныб. Бул ыр сабы бир сап жогоруда бар. Ы. А. көчүрмөсүндө бул жерде «Муруттарын таранып» — деген сап турат. Эч негиз, себеп жок эле ыр сабы сөзмө-сөз кайталануу Сагымбайда учурабайт. Кыясы катчы С. С. ката кетирген. Текстке Ы. А. боюнча берилди.

11152—11179

1. төге. Буга чейин сөздүн уңгусун катчы дээрлик «туе» түрүндө жазып келген эле.
2. кери кумдай. Сөздүн мааниси белгисиз. Эки катчыда тең ушул үлгүдө. Контекст боюнча «кере кулач» десе болор эле. Текстке ушул түрдө берилди.
3. төгилген.
4. туурдыкдай.
5. башчысы. Мындай маани контекстке туура келбейт, кыясы катчы жаңылыш жазган. Талап кылынуучу сөз — басчуусу. Ы. А. көчүрмөсүндө — «басчуусу».
6. сонаң.
7. алтауның.
8. конды.

11180—11209

1. учин. Контекст боюнча талап кылынган маани — үчүн. Ал маанидеги сөздү катчы буга чейин дээрлик «үчин» түрүндө жазып келген эле.
2. корасан.
3. отдык.
4. кушды.

5. ойланды.
6. көрмек.
7. көлпүгиб.
8. конган.
9. көкчеге.

11210—11239

1. төгерекден.
2. кубылыб.
3. жаюн.
4. көрзү.
5. тургусыз.

11240—11269

1. айда ар. Кыясы катчы сөздүн маанисин түшүнбөгөндүктөн бир сөздү эки бөлүп, эки сөз катары жазган өндөнөт. Туурасы бир эле сөз — айдар.
2. тулым.
3. болсаң. «Болсоң» деген маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — бөлөк. Ы. А. көчүрмөсүндө — «бөлөк». Кыясы катчы С. С. сөздү ката жазып алган.
4. болсаң. Жогорку саптагы сыяктуу эле катчы зарыл керектүү сөздүн ордуна башка сөз жазып алган. Кыясы үлгүрө албай калып ката кетирсе керек. Муну ушул ыр сабынан кийинки эки сапты ал жазбай калтырып кеткенден да көрүүгө болот. Жазылбай калган ыр саптары Ы. А. боюнча калыбына келтирилди.
5. жолуңды.
6. көргесейин.
7. күркүреши.
8. аюнын.
9. тусиндей.

11270—11299

1. жалынып. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн, маани контекстке каршы келбейт, бирок биринчиден, бул сөз жогорку сапта бар, экинчиден, ушул сөзгө уйкашуучу кийинки сөз «кийинип». Буга караганда сөздүн «сыйынып» делиши жөндүү. Ы. А. көчүрмөсүндө — «сыйынып».
2. күбе.
3. мойынынан.
4. жайын. Бул адам атын катчы мурда «жаюн» (к. 11232-сап ыр) түрүндө жазган эле.
5. октын.

1300—11329

1. жаундыгы.
2. учына.
3. аяычу.
4. узуны.
5. оңдырбаймын.
6. калганы. Ушул ыр сабынан кийин «Ок тартарда капырга Болатдан кылган калканды» — делген эки сап ыр жазылып, бирок сызылып салынган. Ал эки сап ыр кийин келет. Бул түрдөгү кийин келүүчү ыр саптарын мурда жазып алуу кол жазманы башкадан көчүргөндө гана болушу мүмкүн. Буга караганда дайым болбосо да катчылар бири биринен көчүргөн учурлар болгону анык.
7. түркиктей.
8. огынан.
9. бау.
10. баурга.

11330—11389

1. тонга.
2. учынча.
3. токталды. Ушул ыр сабынан кийин ой үзүлүп, сүйлөм бүтпөй калып, башкага өтүп кеткен. Себеби эки сап ыр жазылбай түшүп калыптыр. Алар Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Ыр саптары ордуна келтирилди.
4. октады.
5. аспан.
6. очагор. Бул сөз мурда «очагар» делип жазылган эле (к. 3504-сап).
7. тгла. Сөздү буга чейин катчы дайым «тала», кээде «таала» түрүндө жазып келген эле.
8. ээ эк. Катчы ката жазып алган, туурасы — ээк.
9. түгенсин.
10. кулдын.
11. кетибдир. Кол жазмага караганда ушул ыр сабынан тартып башка киши жазган өңдөнөт (кол жазманын 551-бетинин башынан тартып).
12. мөңкүди. Сөздү катчы мурда «мөңгүди» түрүндө жазган болчу (к. 1773-сап).
13. жөңкүди.
14. бурылды.
15. көчкендей. Ушул ыр сабы менен башка адам жазган текст бүтөт.
16. соркыраган.

11390—11409

1. деб. Бул ыр сабы Ы. А. көчүрмөсүндө «Эмне болуп кетти? — деп» делип жазылган. Курулушу, кыргызча айтылышы жактан Ы. А. жазган

үлгү туурараак. Бирок С. С. жазган түрдө айтылышы да мүмкүн жана ушул мүнөздөгү көптөгөн фактылар манасчы айткан тек катчылар дайым эле кандай айтылса ошол үлгүдө так жазбай өз алдыларынча «редакциялоо», өз трактовкалары менен берүү, эмес кээде айтуучуну оңдоо аракети да болгонун айгинелейт. фактылар бир топ арбын (алар өзүнчө изилдөөнүн объектиси жөндүү).
2. көңгүреген.
3. каманку. Аз эле жогоруда бул адам аты «Камбыл» түрүн зылган эле (к. 11390-жана 11392-ыр саптары). Бул жерде «Ка делген. Эки катчыда тең мурда да, азыркыда да бирдей. Балк насчы өзү жаңылыш айтышы да мүмкүн. Окуяларда бир эле ж тышкан эпизоддук каарман болгондуктан ар башка айтылып да толук ыктымал. Ушуну эске ала бул адам аты кол жазм кандай берилсе ошол түрүндө калтырылды.
4. саңеур. Сөздүн мааниси белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө гар». Кыясы С. С. өзү маанисин билбеген сөздү кандай берер бей, ушул түрдө жазган окшойт. Балким чала угуп, же жөн э жазылышы да мүмкүн.
5. ауке. Ы. А. көчүрмөсүндө — «авка».
6. салдырган. Кол жазманын ушул ыр сабынан башталган тинин сол жак бурчу менен үстү жагындагы ачыкка латын менен «Зайныдын Жусубакун уулу 14/III 36-жылда» деген жа зылган. Кыясы тексттердин араб тамгасынан латынчага кот учуру жана которгон адамдын аты-жөнүн билдирет.

11410—11443

1. сөгилиб. Сөздүн ушул эле маанидеги үлгүсүн катчы мур гүлиб» түрүндө жазган (к. 449-сап).
2. санамаур.
3. менде. Ушул түрдө да айтыла берет.
4. көлүктиги. Жазылууну «көлүктүгү» деп окуса да болор рок андай маани контекстке туура келбейт, туура келүүчү се лүктүгү. Катчы ушул эле сөздү жазган.
5. конгандай. Ушул ыр сабынан кийин Ы. А. көчүрмөсүндө ыр бар, алар С. С. кол жазмасында жок. Эпостун салттык ыр шун, ойдун иреттүүлүгүнүн камсыз болушун, уйкаштын талам алганда ал ыр саптарынын болушу зарыл. Кыясы С. С. үлгүр лып таштап кеткен. Ыр саптары калыбына келтирилди.
6. жатыр.
7. качыр. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган, туу качырып.
8. гаман.

11449—11469

1. чола. Бул түрдө жазылган сөз контекстке карата мурда

катары окулган эле (к. 6726-сап). Азыр андай маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — чулу. Ы. А. көчүрмөсүндө — «чулу».

2. устындардан.
3. найз. Катчы сөздү чала жазган, туурасы — найза.
4. зүңгө.
5. жүгиртиб.

11470—11499

1. төшке.
2. сарыннау. Бул адам атын катчы жогоруда эле «санамаур» түрүндө жазган болчу (к. 11420-сап ыр).
3. тумшыгы.
4. саурыга.
5. очарылыб.
6. саңге.
7. коркбай. Кыясы катчы сөздү аягына чыгарбай, чала жазган. Контекст боюнча туурасы — коркпойт.
8. күүеден.
9. болатка.

11500—11529

1. ачу.
2. неме.
3. дөгүрсиген.
4. дубет.

6. ондеунет.
7. котастайын.
8. муйизи. Сөздүн үнгусун катчы бир нече сап ыр жогоруда эле «мойиз» (к. 11518-сап ыр) түрүндө жазган болчу.

11530—11554

1. оздерине.
2. токтау.
3. мөнди.
4. деб. Ушул ыр сабынан тартып чийилиш формаларына караганда кол тамга негизги катчыдан башка адамдыкы. Ал адамдын кимдиги эч керде эскерилген эмес, эч кандай белги да жок.
5. кола.
6. дүбөтке. Сөздүн үнгусу аз эле жогоруда «дубет» (к. 11516-сап ыр).

11555—11573

1. качырыб. Ушул ыр сабынан тартып кол тамга тексттердин басымдуу көпчүлүгүн жазган негизги катчынын өзүнүкү.
2. куюшканы.
3. кочкардай.
4. чочмордай.
5. көркүркүрешиб. Катчыдан ката кеткен, туурасы — күркүрөшүп.
6. урушыб. Ушул ыр сабынан кийин Ы. А. көчүрмөсүндө эки сап ыр бар, алар бул кол жазмада жок. Жалпы контекстке, ыр түзүлүшүнө караганда алардын болуусу зарыл. Ошондуктан эки сап ыр негизги тексттерге Ы. А. алынып киргизилди.
7. таумыктай.
8. жошалаб.

11580—11637

1. тореңиз.
2. сонундарды.
3. аузон. Буга чейин бул маанидеги сөздү катчы «аузын» түрүндө жазып келген эле.
4. дөбетти.
5. болкайыб.
6. добетди. Ушул эле сөздү катчы бир сап ыр жогоруда «дөбетти» деп жазган эле.
7. солга.
8. көтөүриб. Сөз контекст боюнча «көтөрүп» делип окулат. Бул маанидеги сөздү буга чейин катчы «көтериб» түрүндө жазып келген эле.
9. жолгау. Бул сөздү буга чейин катчы дайым «жолга» түрүндө жазып келген.
10. дөбетке.
11. жандамга.
12. журуши.
13. жүргүнчи.
14. сойылды.
15. көчке. Сөздү «көчкө» деп окууга болбойт, контекст боюнча талап кылынган сөз — күчкө. Ы. А. көчүрмөсүндө — «күчкө».
16. тойынсын. «Тоюнсун» деген маани контекстке туура келбейт, экинчиден бул сөзгө уйкашкан жогорку жана төмөнкү ыр саптарындагы сөздөр «союлду», «коюлду». Уйкаштык так болуу үчүн бул жерде сөз «тоюнду» түрүндө болуусу зарыл эле. Ы. А. көчүрмөсүндө «тоюнду». Кыясы катчы С. С. ката жазып алса керек.
17. койылды.
18. кирибдир. Ушул ыр сабынан кийинки эки сап ыр баракты сол жагындагы ачыкка жазылып (кол жазманын 556-бети), кайсыл жерге

кошулары белги менен көрсөтүлгөн. Кол тамга катчынын өзүнүкү, кыясы жазылбай кеткен ыр саптары толукталып, такталган өндөнөт.

11638—11669

1. сопо. Ушул маанидеги сөздү катчы мурда «супо» түрүндө жазган эле (к. 11639-сап).
2. көркүретиб.
3. жузчесин.
4. ойрандаб.
5. койбайт.
6. көркүреб. Ушул маанидеги сөздү катчы буга чейин дайым «көркиреб» түрүндө жазып келген эле.
7. ак жөкер.
8. жүрүшин.
9. сындырыб. Катчы сөздү ката жазып алган, контекст боюнча бул жерде талап кылынган сөз — сундуруп.
10. карсы. Катчы ката жазган, талап кылынган сөз — каршы.
11. көме.
12. жанын. Бул сөз кол жазмада жок, бирок контекст боюнча зарыл талап кылынат. Ы. А. көчүрмөсүндө сөз ушул жерде бар.

11670—11692

1. октаутыб.
2. чоктаутыб.
3. көбтеб.

11699—11714

1. аларбыз. Окуянын жалпы нугун, ыр саптарынын жалпы түзүлүш системасын эске алганда ушул ыр сабынан мурда бул сапка жупташ боло турган ыр сабы жетпей турат. Ал сапты болжол менен «Камалып тоодо каларбыз» — дешке болор эле. С. С. андай сап жок. Ы. А. көчүрмөсүнүн ушул саптар келүүчү 392-бетинин «Каптап келип калыптыр» деген ыр сабынан кийинки бөлүгү кимдир бирөөлөр тарабынан белгисиз себеп менен кесилип салынган.
2. көбчүлиги.
3. айрат. Ушул түрдө да айтылышы мүмкүн. Бирок эл арасында бул маани «Куру кайрат баш жарат» — деген айкашта көбүрөөк айтылат.
4. сомсайыб. Ушул түрдөгү жазылыш мурда контекстке карата «сумсайып» — делип окулду эле (к. 5398-сап). Бул жерде контекст «сомсоюп» деген маанини талап кылып турат.
5. заудан.
6. олербиз.
7. көребиз. Сөздүн ушул маанидеги үлгүсүн катчы мурда «көребез» түрүндө жазган эле (к. 5298-сап).

8. заусуз. Сөздү «зоосуз» — деп окуса болот. Бирок андай маани контекстке туура келбейт, зарыл талап кылынган сөз — суусуз.
9. калды. Кол жазманын 557-(844-) бетиндеги эң аякы ушул ыр сабынан кийин баракты аягындагы ачык жерге «Нарын болушунда биринчи райондо Жумалы Жапаевдин үйүндө жаздым. Сапарбай Сауранб. (Сөздүн аягы чиймеленип кеткен, ал кол койгону го) — деген жазуу бар. Ага улай 31-октябрь 1922 (19 $\frac{31}{x}$ 22) — делген числосу да бар.
10. жауга.
11. жонды.

11720—11744

1. түмендеб.
2. ышмал.
3. кыйгыратыб. Катчыдан кеткен ката, туурасы — кыйратып.
4. жолерди. Контекстке караганда бул «жоолорду» деген сөз. Ал маанидеги сөздүн уңгусун катчы буга чейин «жау» түрүндө жазып келген эле.
5. турилтиб.
6. сүрилтиб.
7. дүргүтиб. Сөздүн ушул маанидеги үлгүсүн катчы мурда «дүргөтүб» түрүндө жазган эле (к. 3931-сап).
8. бөлген.
9. үркүтиб. Ушул үлгүдө жазылган сөз мурда «өргүтүб» делип окулган эле (к. 8661-сап ыр).
10. мендулешиб.
11. алтеун. Мурда ушул маанидеги сөздү катчы «алтаун» түрүндө жазган эле (к. 2947-сап).

11745—11763

1. кетбейби. Контекстке караганда туурасы — кеткени.
2. жетбейин. Контекст боюнча туурасы — жеткени.
3. кетбейин. Контекст боюнча туурасы — кеткени.
4. бубул. Катчы ката жазып алган, туурасы — бул. Ушул жердеги текстерди жазып жатканда катчынын көңүлүн алагды кылып, ишине тоскоол болгон кандайдыр себеп болгон өндөнөт — катаны өтө эле көп кетириптир.
5. көришди. Мындай айтса да болот, бирок ушул сөзгө уйкашкан жогорку саптагы «урушту» деген сөзгө караганда бул жерде «туруштү» делиши туура. Маани негизинен эки учурда бир — өзгөрбөйт.
6. дүбешиб. Катчы сөздү ката жазган, туурасы — дүрбөшүп.

11770—11794

1. көбчилиги.

2. кара кыша. Балким Кара-Кыш? Ы. А. көчүрмөсүндө «кара-кыса».
3. жүришүн. Ушул маанидеги сөздү катчы мурда «жүришин» түрүндө жазган (к. 11659-сап ыр).
4. көлдү. Контексттеги маани — күлдү. Бул маанидеги сөздү катчы буга чейин дээрлик «көлди» түрүндө жазып келген эле.
5. саугатдаб.
6. өлгенинен.

11800—11830

1. токтат.
2. токтатбасаң.
3. колынды.
4. өлтирбе.
5. саугат.
6. сауга алдырды. Сөздөрдү «соога алдырды» деп окуу керек. Мындай маани контекстке туура келбейт, кыясы катчы ката жазып алган. Туура маани — соо калтырды.
7. көлик.
8. алышты. Ушул ыр сабынан кийин С. С. кол жазмасында төрт сап ыр түшүп калган. Ал саптар Ы. А. жазганынан алынып, калыбына келтирилди.
9. конышыб.
10. көңил.
11. торең.
12. башында. Ушул ыр сабы менен ой үзүлүп, сүйлөм бүтпөй калган. Себеби эки сап ыр жазылбай калыптыр. Ал саптар Ы. А. боюнча калыбына келтирилди.
13. каралга.
14. караулды. Жогорку эле сапта сөздүн унгусу — «карал» деп жазылган эле.

11840—11890

1. олжалаб.
2. туунын.
3. соны.
4. чобден.
6. куйылыб.

11900—11910

1. кечеү.
2. бүгинге.
3. сона. Мурда бул адам аты «соны» делип жазылган эле (к. 11862-сап ыр).

4. көткен.
5. маймонау.
6. бар. Катчы С. С. эки сап ырды жазбай таштап кеткен. Ал эки сап ыр ушул ыр сабынан кийин өз ордуна Ы. А. алынып берилди.

11920—11980

1. көрме.
2. топо. Сөз «топо» маанисинде эмес, андай маани контекстке туура келбейт — топу.
3. көбтиги.
4. ойланбай.
5. ордада.
6. үрбиси.

11983—12009

1. өнбеген.
2. көше. Ушул маанидеги сөздү катчы мурда «көче» түрүндө жазган эле (к. 3844-сап).
3. көчөдеү.
4. канжайга. Кыясы катчы ката жазып алган. Контекстке жана уйкаштыктын таламына караганда — кампайып. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кампайып».
5. деб. Ушул ыр сабынан кийин ойдун ырааттуулугу, уйкаштык бузулуп калган. Себеби катчы С. С. бир сап ырды жазбай таштап кетиптир. Ал ыр сабы Ы. А. алынып, калыбына келтирилди.

12010—12036

1. алачын.
2. чобинеу.
3. түшчүлигин.
4. көченин. Оозеки сүйлөөдө ушул түрдө да айтыла берет.
5. көчириб.
6. дүмекди.
7. көчесинин.
8. маймаунау. Бул топонимди катчы мурда «маймонау» деп жазган эле (к. 11908-сап ыр).
9. таусын.
10. жүдайын. Кол жазманын 565-(852-) бетинде ушул ыр сабынан кийин көп чекит коюлуп, «калды он бет» — деп жазылган. Бул белги менен жазууну он бет материал көчүрүлбөй калды, же жазылбай кетти — деген мааниде кабыл алууга болот эле. Бирок текстке караганда ал байкалбайт — окуя үзүлгөн эмес, ал гана турмак ыр саптарындагы уйкаштыктардан көрүнүп тургандай белги коюлганга чейинки саптар менен белгиден кийинки саптар үздүксүз улантылган. Ушул эле белги, жазуу Ы. А. көчүрмөсүндө да бар. Бирок анда да тексттер үздүксүз

уланган. Эгер катчы С. С. он бетти көчүрбөй, же жазбай таштап кетсе ал калып калган беттер Ы. А. жазмасында болуу керек эле. Кыясы жазуунун себеби, сыры башкада. Жазууну катчылардын бири жазган, экинчи катчы ошол жерди өзү жазбай беркиден көчүргөн, көчүргөндө андагы жазуу кошо көчүрүлгөн. Балким берки катчыдан көчүрүп жаткан катчы көчүрүлүүчү материалдардан он бети калды, он бет бүткөндө көчүрүп бүтөм деген мааниде жазуусу да мүмкүн эле. Бирок белги жазуу эки катчыда тең болуусу андай ойду жокко чыгарат.

12037—12061

1. абактары. Катчыдан кеткен ката, туурасы — арбактары.
2. колдасын.
3. чөбүнө. Контекст боюнча туурасы — чөбүнү.
4. табалатыб. Мындай маани контекстке туура келбейт, туура келүүчү сөз — таталатып. Ы. А. көчүрмөсүндө — «таталатып».
5. табасына. Сөздүн мааниси контекстке туура келбейт, туура келүүчү сөз — напасына. Ы. А. көчүрмөсүндө — «напасына».
6. сандургалу. Сөздүн ушул маанидеги үлгүсү буга чейин көп жолдору «сандыргалы» түрүндө жазылган болчу.
7. түлүгин.
8. байлаудаун.
9. көлигин. Мындай жазылыш мурда «көлүгүн» маанисинде окулган (к. 9303-сап ыр). Бул жерде контекст боюнча туура маани — күлүгүн.
10. бүригиң.
11. көниб.
12. журуун
13. чобин.
14. тырнауч.
15. суунын.

12062—12080

1. ормоб. Катчы ката жазып алган өңдөнөт. Контекст боюнча туура келүүчү сөз — оруп. Ы. А. көчүрмөсүндө — «оруп».
2. чобтерин.
3. журтунын. Сөздүн ушул маанидеги үлгүсүн катчы мурда «журтынын» — деп жазган эле (к. 11124-сап ыр).
4. үрбүнин.
5. ошактан.
6. орадан.

12060—12119

1. койганга.
2. ордалык.

3. жогалдык.

12120—12140

1. уулы. Ушул жана кийинки сап ыр ыр саптарынын арасындагы ачыкка жазылып киргизилген. Кыясы калып калган ыр саптары толуктталып такталган өңдөнөт. Ал эки сап ырды катчы өзү жазган, демек тактоону да ал өзү жүргүзгөн.
2. шукулду.
3. жау. Сөз «жоо» делип окулат, бирок ал сөз мурдагы сапта бар. Ы. А. көчүрмөсүндө — «неме». Бул «Оңой-олтоң жоо эмес, Оңдуруучу неме эмес» — делген эки сап ыр эпостогу салттык туруктуу саптардан, адатта алар ушул түрдө айтылат.
4. буркыраб. Ушул түп нусканын 567- (854-) бетинин сол жак жогорку бурчундагы ачыкка «684—566=118 калды» деген жазуу бар. Ал бул кол жазманын бардык болгон 684 бетинен 566 көчүрүлүп бүттү, 118 бет калды дегенди туюнтат. Сөздөрдү Жусубакунов жазган (текстерди араб тамгасынан латынчага которуп көчүргөн адам болуу керек).
5. үйилиб.

12147—12160

1. угушдо. Сөз «угушту» деп окулат. Бул маанидеги сөздү катчы буга чейин көп жолдору «угышды» түрүндө жазган эле (к. 11003-сап ж. б.)
2. азгыручы.
3. урушды.

12180—12199

1. өркер бау.
2. мурытдын. Сөздүн үнгусу бурут, мурут катары аралаш айтыла берет. Тексттерде да ошондой эле аралаш. Туура айтылышы «бурут» экени эске алына «бурут» катары берилди.
3. өчириб.
4. корганды. Ушул үлгүдө жазылган сөз мурда контекст боюнча «коргондуу» делип окулган, азыркы мааниси — коргонду.
5. көчесине.

12200—12223

1. көченин.
2. ауган.
3. элусин.
4. нан. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кан». Ал түрдө айтылышы да ыктымал. Текстке «кан» түрүндө берилди.

6. тилкөрүнөн. Контекст боюнча — телкүрөнүн. Катчы деле ошол сөздү жазган окшойт, бирок түп нускадан алысыраак болуп калыптыр.

12230—12259

1. мана.
2. шондай.
3. чулдырлатыб.
4. колыңар.
5. жолыңар.
6. жолыңар. Бул сөз жогорку ыр саптарында бар, анын үстүнө мааниси контекстке туура келбейт. Керектүү сөз — шоруңар. Кыясы катчы жазууда ката кетирген. Ы. А. көчүрмөсүндө — «шоруңар».

12260—12280

1. қолына.
2. жолына.
3. тумендеб.
4. кайтыб. Сөз эки жолу жазылып калган.
5. мойныңа.
6. койныңа.
7. тала. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган, туурасы — таладаа.
8. көчеге.

12290—12309

1. га.
2. сүйреткен.
3. ууада.
4. малум. Мындай жазылыш мурда — «маалим» делип окулган. Бул жердеги мааниси — маалым.
5. олчем.

12310—12339

1. чабал чобал.
2. арттырыб. Контекстке караганда — аттырып. Кыясы катчы ката жазып алган өндөнөт.
3. үрбини.
4. якку. Сөз «жаккы» түрүндө айтылышы да мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүндө — «жакы». Маани эки учурда тең бир эле.
5. үрбиге.

12340—12368

1. қойылган. Бул түрдөгү жазылыш мурда «коюлган» делип окулган эле. Азыркы мааниси — куюлган.

2. кечеүги.
3. соландар.
4. ууакытда. Сөздүн ушул эле мааниси мурда «ууакта» делип жазылган болчу (к. 7920-сап).
5. кошыб. Мындай жазылыш мурда «кошуп» делип окулган эле. Бул жерде андай маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — кучуп. Кыясы катчы сөздү жазууда ката кетирген. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кучуп».

12369—12392

1. болды. «Болду» деген сөз ыр сабында эки жолу жазылган. Кыясы катчыдан кеткен ката. Контекст боюнча экинчи жолку «болду» дегендин ордуна «деп» талап кылынат. Ы. А. көчүрмөсүндө — «деп».
2. уусы.
3. өткер.
4. солан.
5. өзүне. Оозеки сүйлөөдө сөз ушул түрдө айтыла берет.
6. өлгенче.
7. жөнейлик.
8. мурытдан.
9. бөгилиб.
10. жүгиниб.
11. төбеге.
12. жүгириб.
13. көздеб.

12393—12400

1. көтмегөнди.
2. болжа.
3. урбинин.

12420—12443

1. билучи.
2. билимдуден.
3. илимдуден.
4. тугениб.
5. үйүбиз.
6. бийибиз. Қол жазманын 575- (862-) бетинин аягындагы ушул ыр сабынан төмөнкү ачык жерге «Бозбаштык Бекитаевдин үйүндө, Кыргоодо жаздым. Саурам... (сөздүн аягы чиймеленип кеткен) делген жазуу бар. Аягында 5-ноябрь 1922-жылды билдирген числосу бар. Эскертүү: К. Мифтаков өз эскерүүлөрүндө Сооронбаев экөө ишти токтотуп кайра кеткен убак катары так дата көрсөтпөй октябрдын аяк жагы

деп бир нече жолу эскертет. Буга чейин К. Мифтаков менен С. Сооронбаевдин «Манасты» жазууну токтоткон убагы делип ошол болжол убак көрсөтүлүп жүрүүчү эле (ошолордун ичинде мен да бир нече жолу жазгандарымда октябрь айынын экинчи жарымы — аягы чендерде К. Мифтаков менен С. Сооронбаев кайра кетишип, эпосту жазууну манасчы менен Ы. Абдыракманов улантышкан деп жаздым эле С. М.) Көрсө чынында С. С. жазуу ишин ноябрда да улантканэкен.

12444—12470

1. бекен. Кол жазманын 576- (863-) бетинен башталган ушул ыр сабынан тартып кол тамга башка кишиники. Бирок кол жазманын эч бир жеринде эскертүү, же кандайдыр белги жок. С. С. жардам берген, же аны менен кошо иштеген адам, анын кимдиги, аты, жөнү жөнүндө эч жерде жолуккан жок. К. Мифтаков да эч жерде эскербейт.

2. боларды. Ушул түрдө жазылган сөз мурда контекстке карата «буларды» делген мааниде окулган эле. Бул жердеги талап кылынган маани — «болорду».

3. жахдайлаб. Сөздү жазылышына карап «жаа кудайлап» деген мааниде окууга болот. Бирок андай маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «жагалалап». Ушул маани бул жердеги контекстке туура келет. Кыясы кол жазманы жазган катчы сөздүн маанисин билбегендиктен өзү түшүнгөн сөз менен алмаштырып жазып койгон окшойт.

4. болобо. Мурда ушул маанидеги сөз эң көп жолдору «болабы» түрүндө жолуккан эле. Катчы башка болгон соң сөздөрдүн башка форма — үлгүдө жазылышы адаттагы көрүнүш. Буга ушул эң жөнөкөй жана өтө көп жолуккан сөздүн мурдагы көндүм үлгүдөн башкача жазылышынын өзү ачык күбө.

5. коркконы. «Корккону» деген сөз жалпы мааниге анча каршы келбейт, бирок ыр курулушунда ыргакка, ошондой эле уйкаштыкка туура эмес. Ы. А. көчүрмөсүндө — «курганы». Бул маани контекстке да, уйкаштыкка да так туура. Кыясы С. С. ордуна жазган катчы жазууда ката кетирген өндөнөт.

6. замбирак. Бул сөздү С. С. дайым «замбирек» деп туура үлгүдө жазчу эле.

7. ойрон. С. С. дайым «ойран» түрүндө жазчу эле (к. 155-сап ж. б.).

8. ошона, же ошога. Катчынын кол тамгасы өтө эле начар, анын үстүнө тиешелүү белгилерди дайым эле коё бербейт экен. Кээде (мисалы ушул жердеги сыяктуу) болжолдоп окууга туура келет.

9. ошонгоча.

10. болбоды.

11. жигирма.

12. тортде.

13. көкил.

14. төлге.

15. батырган. Контекст боюнча — баатырга. Ы. А. көчүрмөсүндө — «баатырга». Кыясы бул жерде «баатырга» деген сөздү катчы жан «батырган» маанисинде жазып алган эмес, анын ушул маанини эле бергендеги ыгы.

16. комул.

17. төлгесин.

12471—12496

1. муна. Жазылыш формасына карап сөздү «муну» деп окуу эле. Бирок андай маани контекстке туура келбейт, ага караганд га» делиш алда канча жөндүүрөөк. Катчы ушул эле маанини нын, же ката кетиргенин так айтуу кыйын.

2. журиши.

3. тагурма.

4. мысылман. Жазылышты «мсылман» катары окуса да Мааниси — «мусулман». Буга чейин мурдагы катчы бул сөздүн сун дээрлик «бусылман», «бысылман», «бсылман» түрлөрүндө келген болчу.

5. бозылыб.

6. көлдөй. Контекст боюнча талап кылынган маани — күлдү чынын жазууда ката кетиргенин, же бул сөздү жазганы эле ушэкенин так ажырата айтуу кыйын. С. С. бул сөздү адатта «к «көлди» түрлөрүндө жазчу эле.

7. бу. Ушул эле мааниде, же «буга» делип айтылышы да м болчу. Бирок кийинки ыр сабындагы буга уйкашкан сөз — тоо. А раганда бул жердеги сөз «боо» болушу жөндүү. Анын үстүнө «б генге караганда «буга» деген маанини туюнткан «боо» контекст гыраак туура келет.

8. орыгы. Ы. А. көчүрмөсүндө — «догмо».

9. ангидей Ы. А. көчүрмөсүндө — «Ангыра».

10. тушет.

11. тодай.

12. орчун.

13. ойган. Контекст боюнча талап кылынган маани — уюган. сы катчы ушул эле сөздү жазган өндөнөт.

14. керүө. Кыясы катчы сөздү чала жазып ката кетирген. көчүрмөсүндө — «Кири-Көл». Туурасы — Кер-Көл. Эпосто мынд менен Ысык-Көл аталат.

12497—12524

1. түргөл. Ы. А. көчүрмөсүндө — «Төрткүл». Текстке ушул үл рилди. Анткени кеңири учураган топонимдердин бири.

2. оруш.

3. гирди.

4. бежинге.

5. ушоны.

6. төрди.
7. төлгечи.
8. каргыш. Ы. А. көчүрмөсүндө — «каркыш».
9. гелтирди.
10. алдем.
11. буо. Сөз кандай чийилгенин так сактап окуса бул жерде «буо» делип жазылган. Маниси «бу», же «бул». Андай жазылуу катчынын атайын ыгы экенин, же «о» жөн гана «у» тамгасына кошумча катары чийилип, окулганда эсепке алынбай турган белги экенин ажыратуу кыйын. Мындан наркы тексттерди окууда белгилүү болор. Ага чейин бул катчынын ушул түрдөгү чийүүлөрүн эгер алар мааниге таасир тийгизбесе эскертүүгө киргизилген сөздөрдүн санын көбөйтпөс үчүн атайы көрсөтүлүп олтурбайт.
12. айтылуучы.
13. боломдын. Контекст боюнча «боломун», же «болом» деп. Кыясы катчы сөздү ката жазган. Ы. А. көчүрмөсүндө — «боломун».
14. төлгөсине. Бул катчы ушул эле маанидеги сөздү 12465-сап ырда «төлгесине» түрүндө жазган болчу.
15. нөкер. Оозеки сүйлөөдө сөз ушул түрдө да айтыла берет.
16. оңыб. Ы. А. көчүрмөсүндө «өңгүр», аны кимдир бирөө «өзү» деп оңдогон. Сөздүн контекстке туура келе турган үлгүсү — онуп.
17. озир. Контекст боюнча — убазир. Ы. А. көчүрмөсүндө — «увазир».
18. долети.
19. гөлдей.
20. өкөм.

12525—12579

1. орынынан.
2. кудай. Сөз бул жерде жок. Ыр сабы «Бурканды дегендин» түрүндө жазылып калган. Маниси боюнча да, ыргак, муун ченеми боюнча да ыр сабы бузулган. Контекст боюнча зарыл керек сөз — кудай. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кудай».
3. озына.
4. сулуои. Кыясы бул катчынын созулма үндүүнү жазуу ыгы ушул түрдө зарыл керек үндүүгө «о», же «и» тамгаларын, кээде экөөн тең кошо жазуу аркылуу жүзөгө ашырылган өңдөнөт. Демек сөздөгү үндүү тамгага «о», же «и», же «ои» тамгаларын кошо жазуу кокустук эмес, ушул катчынын атайын ыгы. Сөздөрдү окууда бул белги мындан нары эске алынат, бирок жогоруда эскертилгендей эгер зарылдыгы болбосо андай кошумча тамгалары бар сөздөр атайын эскертилип олтурбастан, туура үлгүсү окула берет. Эгер андай учур мааниге таасирин тийгизсе, же башка атайын көңүл бурулуу талап кылынган учурларда, албетте, түшүндүрмөлөр менен жабдылат.
5. гелин.
6. уйретет.

7. үче. Жазылууну «үчөө» деп окуса болор эле. Бирок анда контекстке туура келбейт, анын үстүнө жалпы эле маани чы Ы. А. көчүрмөсүндө — «үч ай». Бул үлгү боюнча Төлөктүн айткан боюнча мусулмандар үй ай бою дин жолун үйрөтөт деген нүк чыгат. Манасчы айткан нуска ушул болуусу жөндүү. Кыяс жазманын катчысы (аты, жөнү белгисиз болгондуктан ушул аталды М. С.) сөздү аягына чыгарбай чала жазган, же кат тирген.
8. журты. Ушул эле саптагы мурдагы сөз да «журту». Кыясы ката кетирген. Ы. А. көчүрмөсүндө бул экинчи жолку «журту» сөздүн ордуна «шерти» делип турат. Мындай маани контекстке келет.
9. бүгинки.
10. гүн.
11. өңкөр бо.
12. коргондо.
13. тирүө. Бул катчынын өзүнө таандык ыгы үндүү тамганы зулма экендигин билдирүүчү белгиси «о» же «и» тамгаларын кош жазуу экени жогоруда эскертилди эле. Көрсөтүлгөн тамгалардан ка да «ө» созулма экендиктин белгиси катары пайдаланылары «тирүү» деген сөздү катчынын жазганы көрсөтүп турат.
14. үлүолбарныбыз. Такыр эле мааниге ээ эмес жазылыш калган. Ы. А. көчүрмөсүндө — «өлөбүз баарыбыз», Текстке ушул берилди.
15. болорын.
16. өлмек.
17. кери.
18. сузочси. Жазылуудан маани чыкпайт. Ы. А. көчүрмөсүн «сүзүшүүчү». Текстке ушул маани берилди, ал контекстке т келет.

12580—12600

1. бултуйыб.
2. тултуйыб.
3. бадышаны. Жалпы контекстке маани туура келбейт. Ы. А чүрмөсүндө — «баашабыздын». Ушул маани туура.
4. көргөни.
5. тойды.
6. кулуп.

12608—12630

1. сан.
2. тажысын.
3. жүгинбенер.
4. журсин.

12638—12650

1. дубиреб.
2. сүрдүгиб.
3. дүлүгиб.

12660—12680

1. төгди.
2. көпирө.
3. отбе.
4. юз.
5. олтирбейбиз.

12690—12719

1. оде томен.
2. куйрок.
3. көб. Ушул ыр сабынан кийин бул кол жазмада «Қыжылдатып кытайды» деген сап келет. Эгер мындай болгондо эпостун окуяны берүү ыгы бузулмак. Бирок Ы. А. көчүрмөсүнө караганда бул жерде жазылбай калган эки сап ыр бар. Алар калыбына келсе эпостун окуяны берүү ыгы да салттык нугун бузбай сактап калат. Ал эки сап ыр Ы. А. боюнча алынып берилди.
4. жорко.
5. жорко. Бул сөз жогорку ыр сабында бар. Ы. А. көчүрмөсүндө — «торко». Қыясы кол жазманын катчысы жаңылыш мурда айтылган сөздү кайталап жазып алган. Контекст боюнча бул жерде «торко» делиш туура.
6. туар.
7. алганка.
8. куоаныб. Бул катчынын жазуу ыгын эске алганда анын жазганын «кууаныб» катары окууга болот.
9. сойышты.

12720—12747

1. несбургы.
2. коргоны.
3. өзина.
4. бу. Контекстке караганда жазылган сөздүн мааниси — боо.
5. ойыбтыр.
6. орынотыб. Сөздүн туура үлгүсү — орнотуп, бул жерде ыр сабынын бир мууну жетишпей, ыргак бузулуп калбас үчүн манасчы өзү сөздү «орунотуп» түрүндө айткан болушу мүмкүн.
7. куоаныб. Катчынын өзүнө таандык ык боюнча бул жазылыш «кууаныб» катары окулат, б. а. сөздөгү «уо» бир тамга — созулма — «уу».

8. көңли. Бул жерде сөз «көңлү» түрүндө айтылышы да мүм Анткени сөздүн туура үлгүсү болгон «көңүлү» деген үлгүдө айтк ыр сабындагы бир муун ашып кетип, көндүм ыргакка жолтоо б жатат. Жалпы эле оозеки сүйлөөдө ушул сөз «көңлү» түрүндө да а ла берет.
9. тойынган. Оозеки сүйлөөдө сөз ушул түрдө да айтыла бере
10. чоюны.
11. көчөге.

12748—12771

1. алта. Жазылган сөздү «алты» деп окуса да болот. Ант бул катчынын кол тамгасындагы өзгөчөлүктүн дагы бири сөз аягь келүүчү «ы» тамгасын «а» катары тамганын аягын өйдө карай чы рып жазат. Ал жазылууну башка учурларда «а» катары окуган м сөз аягында «ы» катары кабылдоого да болот.
2. күмөш.
3. замырат.
4. койгоны.
6. коргондын.
6. уратыб. Қол жазманын 582- (869-) бетинин аягындагы ушул сабы менен бул катчынын кол тамгасы менен жазылган текс бүтөт.
7. кулатыб. Қол жазманын 583- (870-) бетинен тартып кол та башка кишиники. Чийилиш формаларына — сырткы көрүнүшүнө к ганда С. С. окшош, бирок айрым тамгалар башкача чийилген. Бири беттеги алгачкы сөздөргө карап кол тамга С. С. таандык экенин, башка адамдыкы экенин так ажыратып айтуу кыйын, бул сөздө жазуу ыгынан даана билине турган нерсе. Анын үстүнө ушул бет тартып сыянын өңү да башка, жазуулар көндүм болгон тамгалар чоңураак чийилип жазылыптыр. Бул абал да кол тамганын неги катчыныкы, же башка адамдыкы экенин көз болжол менен такто тоскоолдук кылат.
8. жаш болат. Сөздөрдүн мааниси күдүк туудурат. Анткени ж болот, карыган болот деген түшүнүктүн болушу күмөн. Ы. А. көчүр сүндө — «таш, болот». Бул маани жалпы контекстке туура келип, о тактайт. Анткени салынган коргон таш менен болоттон курулган шык-бекем экенин айкындайт. Демек кол жазманын катчысы жазу ката кетирген.
9. казганы. Сөздүн мааниси контекстке туура келбейт. Маан уйкаштыкка караганда керектүү сөз — калганы. Ы. А. көчүрмөсүндө «калганы».
10. босылман.
1. казана. Оозеки сүйлөөдө сөз ушул түрдө айтылышы да мүмк
12. төмендеген. Сөздү катчы С. С. «түмөндеген» түрүндө жазчу э
13. бусылман. Сөз бир нече сап эле жогоруда «босылман» 11260-сап ыр) түрүндө жазылган болчу.

14. уркищиб.
15. казанага.

12774—12802

1. буйлалы.
2. төөге. Катчы (сөз С. С. жөнүндө С. М.) сөздүн унгусун, жалпы эле түзүлүшү боюнча ушуга жакын турган сөздөрдү буга чейин дээрлик «түе», «же «туе» (түеге, туеге ж. б.) түрлөрүндө жазып келген эле. Ушул ыр сабынан төрт сап жогоруда «төөгө» деген ушул маанидеги сөз «түеге» түрүндө жазылган.
3. жуудардан.
4. сергуу. Сөз «сергүү», кээде «сери» түрлөрүндө айтыла берет. «Сергуу забар», «сери забар» катары айтылган учурлар да көп кездешет.
5. зауар. Ы. А. көчүрмөсүндө «сергуу зауар» деген сөздүн ордунда «мерверы» делген. Қыясы көчүрмөчү «сергуу зауар» делген сөздү өз алдынча которуп берген өңдөнөт.
6. инжу таш.
7. шуу. Қыясы катчы сөздү чала жазган өңдөнөт. Қонтекст боюнча талап кылынган сөз — шуру. Ы. А. көчүрмөсүндө — «шуру».
8. куржынга.
9. толыб.
10. чойылган.
11. оландай.
12. туймедей.
13. жанжудан. Сөз текстерде «жанжу», «инжу» түрлөрүндө кезиге берет. Көбүрөөк жолуккан үлгүсү — инжу.
14. эттууден.
15. беттуден.
16. асалдан.

12803—12830

1. эбтууден.
2. дүбирдин.
3. зейре.
4. дубир.
5. деген. Саптагы муун ченеми жетишпей, ыргак бузулган. Қыясы катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган өңдөнөт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «дегениң». Бул үлгү талапка туура келет.
6. гим. Сөздүн туура үлгүсү — ким, бирок оозеки сүйлөөдө ушул жердеги сыяктуу (ар гим) «гим» түрүндө да айтыла берет.
7. денсе.
8. туйылыб.

12840—12859

1. орга. Бул сөз кол жазмада жок, бирок Ы. А. көчүрмөсүнд Сөздүн болушу мазмундун так ачылышы үчүн керек. Қыясы С. С. (бул жердеги текстерди жазган катчы С. С. өзү С. М.) жазбай таштап кеткен өңдөнөт.
2. алыб. Ушул ыр сабынан кийин окуянын нугу үзүлүп к Қыясы жазылбай түшүп калган сап бар. Жалпы контекстке кара түшүп калган сап «Алар жөнөп калганы». Белгиленген ыр са кийин С. С. «Манас конуп калганы». Ал эми Ы. А. көчүрмөсү «Манас жөнөп калганы». Қыясы кандайдыр себептер менен катч дын текстеринин экөө тең туура эмес жазылган. Ушуну эске ал ушул жердеги эки сап ырды бул түрдө жоромолдоого болор эле: жөнөп калганы, Манас конуп алганы».
3. урышмак.
4. жомагына.

12860—12881

1. эр экен. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсү «жаангер». Ушул маани контексттин талабына жооп берет.
2. көчең. Адатта «күчөң» делип айтылат.
3. дангарга. Адатта бул маанидеги сөз «заңгар» (заңгарга) түй айтылат. Қыясы катчыдан ката кеткен. Балким ал сөздү ушул жазышы да мүмкүн.
4. какышы. Сөздөн маани чыкпайт, қыясы катчы сөздү қыска чала жазган өңдөнөт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «Қара-Қыш». Ушул ни контекстке туура келет.
5. өрдешке.
6. конуна. Сөздөн маани чыкпайт. Қыясы жазууда ката к Ы. А. көчүрмөсүндө — «койнуна». Ушул маани контекстке туура

12888—12910

1. орангы. Бул адам атын С. С. мурда «Ораңгы» түрүндө ж (к. 278-сап ж. б.).
2. зур.
3. омиркан.

12917—12940

1. жыныс, же жини. Қыясы катчыдан ката кеткен өңдөнөт. көчүрмөсүндө — «мени». Ошол маани контекстке туура келет.
2. буйырдым.
3. өңкей. Маани жалпы контекстке туура келбейт. Ы. А. көч сүндө — «өңгө». Ушул маани туура.

4. кийиб. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө «кийин». Ушул маани туура.
5. ордында.

12950—12971

1. койынга.
2. сүрдиктириб.
3. оранғуга.
4. аты. Сөз кол жазмада жок. Ошонун кесепетинен маани бузулуп калган. Ы. А. көчүрмөсүндө бул жерде «аты» деген сөз бар. Ошол туура.
5. жогары.
6. көнчилик.
7. көе.
8. орангынын.

12972—13000

1. жан жагынан. Сөздүн контекстке туура келе турган үлгүсү жан жагының.
2. котасы.
3. тушбес.
4. калак.
5. уурты.
6. өгеген.

13001—13026

1. көкирекде.
2. меч. Балким атайын жазылыш эмес, ката болушу да мүмкүн.
3. добенин.
4. окшатбасын.
5. ордакана.
6. корганда.
7. тактайдагы. Кыясы жазууда ката кеткен. Сөздүн талап кылынган туура үлгүсү — тактыдагы.
8. кары. Туурасы — кар.
9. саулети.

13027—13059

1. мунгы. Сөздө маани жок. Катчы же ката жазган, же сөздү кыскартып, чала жазган. Контекст боюнча туурасы — мурунку.
2. канча. Мурда «гача» делип жазылып, үстү жагына башка сыя менен «канча» делип ондолгон. Ондолуу туура.

3. отыздай.
4. сорандаб.
5. тойдынарбы.

13060—13084

1. жолдагыны.
2. өтүп. Бул сөз кол жазмада жок, натижада ыр сабы маңгунтту» делип ырга да окшобой, мааниси да белгисиз болуган. Ы. А. көчүрмөсүндө — «өтүп» деген сөз бар. Бул кошулган сабынын мазмуну да белгилүү болуп, ыргагы да өз ордуна Кыясы кол жазманын катчысы С. С. сөздү жазбай таштап кетк дөнөт. Анткени, манасчы ал сөздү айтпоосу мүмкүн эмес эле.
3. тоз. Контекст боюнча туура маани — түз. Катчы бул маа сөздү буга чейин «түз», же «туз» түрлөрүндө жазып келген эле.
4. кала. Сөздү «калаа» деп окууга болот, бирок андай маан текстке туура келбейт, талап кылынган сөз — талаа. Кыясы кат та жазып алган. Ы. А. көчүрмөсүндө — «талаа».
5. орагуны. Сөздү катчы чала жазып ката кетирген. Туура су — Оронгуну.
6. булдирди.

13085—13109

1. оранғуда.
2. жумыш.
3. жатба. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн эле, бирок маан пы контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «бат бар». үлгү туурасы.
4. алдауна. Сөздү «алдооно» деп окуса болот, бирок ко боюнча туура үлгүсү — алдооно. Катчы жазууда ката кетирген.
5. аскерден. Бул жерде туура үлгү — аскердин.
6. караулчы.
7. көкил.

13110- 13129

1. көтин.
2. жолдорга.
3. каралчу. Сөздүн ушул маанисин катчы буга чейин «кара түрүндө жазып келген болчу (к. 13101-сап ыр ж. б.).
4. алтаны. Контекстке караганда бул жазылыштын маанис тоону» дегенди туюнтат. Буга чейин бул маанини катчы «ал деген үлгүдө жазып келген эле.
5. үчти.
6. коржайган.

13130—13163

1. көл.
2. тушди. Мындай жазылыш дайым «түштү» катары окулуп келе жатат. Бирок андай маани бул жердеги контекстке туура келбейт. Кыясы катчыдан ката кеткен. Ы. А. көчүрмөсүндө — түштүк. Ушул маани контекстке каршы келбейт.
3. туусы. Катчыдан ката кеткен, талап кылынган маани — тоосу.

13164- 13189

1. кую. Андай маани контекстке туура келбейт. Мааниге жана уйкаштыкка караганда талап кылынган сөз — коосу. Кыясы жазууда катчы ката кетирген.
2. гойнатда.
3. тушме.
4. кошай. Катчынын катасы. Контекстте андай маани жок. Талап кылынган сөз — кошпой.
5. берен. Сөздүн мааниси белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө — «бирин». Контекстке ушул маани туура келет.
6. ошаны. Мындай маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «ушулар». Манасчы айткан үлгү ушул. Катчыга кандайдыр сырттан терс таасир болуп, көңүлүн алагды кылса керек. Ушул аз эле текстте катаны өтө эле көп кетириптир. Болгондо да контекстке туура келбеси даана көрүнүп турган сөздөрдү керек сөздөрдүн ордуна жазып койгон.
7. желкилдетиб. Маани контекстке туура келбейт, туура келүүчү сөз — желпилдетип.
8. туу. Маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз мааниге жана уйкаштыкка караганда — төө.
9. адырдан, Алган «ардан» деп жазылып, аны бирөө сызып, башка сыя менен үстү жагына «адырдан» деп жазып ондогон. Тактоо туура иштелген (албетте, бул кол жазмадагы туура эмес жазылганды ар ким ондой берүү керек дегендикке жатпайт, андай кийлигишүүгө жол берилбей турган нерсе). Бул жерде ондолуп жазылган сөздүн контекстке туура келери гана айтылып жатат.
10. атаны. Сөздү катчы «ататаны» деп ката жазган. Ал башка сыя менен «атаны» делип ондолгон.
11. сумса. Адатта бул топоним «Сооса» делип аталат.

13190—13209

1. күнжит.
2. журтдын.
3. жокташыб.

13210—13237

1. киргизбей. Бул сөз мурдагы ыр сабында бар. Ы. А. көчүрмөсүндө — «жүргүзбөй». Мааниси боюнча да, уйкаштыктын таламына да ушул сөз туура келет.
2. иштен. Сөздүн туурасы — ичтен, бирок оозеки сүйлөөдө «иштен» түрүндө да айтыла бериши мүмкүн.
3. урыксатсыз.
4. жобабсыз.
5. ислам дини дебайтыб. Ыр сабынын мааниси, стили анча так эмес. Башка ыр саптары менен байланышы начар, уйкаштыкка да кирбей калган. Ушул эле сап Ы. А. көчүрмөсүндө «Ак ислам дини — деп» түрүндө. Бул үлгү маанисинин тактыгы, башка ыр саптары менен байланышы, уйкаштыктын таламынын аткарылышы жактан талапка тагыраак жооп берет. Кыясы катчы С. С. манасчы айткан сөздөрдү так жазбай өзүнчө өзгөртүп жазган өндөнөт. Мындай учурлар бир эле катчы эмес, эки катчыда тең учурайт.
6. байгар. Катчы сөздү кыскартып чала жазып койгон, туурасы — «байгамбар».
7. жеткен. Маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз— жекен болушу мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүндө — «жекен». С. С. жазганы атайылап жазуу эмес, ката кетирген өндөнөт.
8. шом.

13238—13264

1. тумтак. Ы. А. көчүрмөсүндө — «тумтук». Манасчы айткан үлгү кайсынысы экенин да, ошондой эле ал айткан үлгү ушул экөөнүн бири экендигин да тактоо мүмкүн эмес. Бул түрдөгү күдүк туудуруучу сөздөр текстгерде бир топ эле арбын. Айрыкча адам, жер-суу, эл-уруу аттары, башка элдердин сөздөрү, диндик жөрөлгөлөргө тиешелүү аталыштар ушул мүнөздөгү сөздөрдөн.
2. баркини.
3. көркини.
4. төркини. Сөздү «төркүн» түрүндө кабыл алууга болбойт, сөз «түрк» жөнүндө бара жатат.
5. курыны.
6. нурыны.
7. буздырды.
8. болгандын.
9. кустырды.
10. койгандын.
11. суусынан.
12. ошанын. Сөздү «ошонун» деп окуса болот. Мындай маани контекстке туура келбейт. Мааниге жана уйкаштыктын таламына караганда талап кылынган сөз — ушундан.
13. чабды. Маани контекстке туура келбейт, туурасы — тапты. Катчыдан кеткен ката.

14. олжа. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган, туурасы — «олжого».

15. котан котан кол болыб. Ыр сабын «Котон-котон кол болуп» деп окуса болот. Бирок ыр сабындагы маани — «котон-котон» деген сөздөрдүн маңысы белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө ыр сабы — «Котон-котон кой болуп» делип турат. Ал ыр сабы да маанини ачууга жардам бере албайт. Текстке С. С. жазганы берилди.

13265—13280

1. зо. Катчынын катасы, сөздү чала жазган, туурасы — зор.

2. жеркен. Бул топоним тексттерде «жерген», «жеркен», «жеркент», «жаркент», «жаркен» түрлөрүндө жолугат. Кыясы манасчы өзү да сөздү дайым эле бир түрдө айтпаса керек. Анткени анын шаар атынын чыгышы жөнүндөгү берген түшүнүгүндө да эки башкалык бар: жер кент, жар кент. Бул аталыштардын баарын бир үлгүгө салуу туура болбос эле. Анткени анда оозеки чыгармага таандык мүнөздүү белгилердин бири — фактынын вариантуулукка ээ болуп берилиши, дайым бир түрдө болуу оозеки чыгармада айрыкча көлөмдүү чыгармаларда мүмкүн эместик жокко чыкмак. Ошентсе да бул же тигил фактынын түрдүү аталыштарга ээ болуп кетиши жалан гана айтуучуга мүнөздүү белги эмес, кээде, ал гана эмес көпчүлүк учурларда, мындай абал тексттерди жазган катчылардын эркине — каалоосуна, билгенине, түшүнүгүнө ж. б. байланыштуу болуп кетери эске алынып, белгилүү даражада ирээтке келтирүү аракеттери көрүлдү. Бирок ал белгилүү чекте, вариантуулук белгиге зыян тийгизилбегендей мүнөздө жүргүзүлдү, б. а. бир эле окуя ичинде, бир эле жерде сөздөрдүн — терминдердин түрдүүчө аталышына жол берилбей, бирок ошол эле термин башка бир жерде өзгөчөлүккө ээ болуп айтылса тим коюлду. Анткени эпостун манасчы тарабынан турмушта аткарылышында да ушундай болуусу толук ыктымал — манасчы бир жерде, бир окуя ичинде терминди, санды бир түрдүү атаганы менен бири биринен алыс турган башка жерде аны өзгөргөн түрдө айтышы мүмкүн экендик жалпыга белгилүү көрүнүш.

3. козгалыб.

4. котандаб.

5. келген. Кыясы катчы адатынча сөздү аягына чыгарбай чала жазган. Контекстке караганда сөздүн туура үлгүсү — келгенден.

6. бары. Кыясы бул жерде да сөз чала жазылган. Контекст боюнча сөздүн туура үлгүсү — барбы.

13299—13312

1. көбтикеге. Алгач башка сөз жазылып, анын үстүнө дагы башка сөз жазылган. Окулганы «көбтикеге». Кыясы катчы ката кетирген. Контекст боюнча — көптүгүнө.

2. айтаңа. Сөздөн маани чыкпайт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «айбанатка». Текстке ушул үлгү берилди. Анткени ал маани контекстке каршы келбейт.

3. эр. Бул сөз жогорку ыр сабында бар. Контекстке караганда туура келүүчү сөз — эл.

4. өнген.

13318—13339

1. букар. Алгач «бур» делип жазылып, анын үстүнө «кар» кошулуп өндолгон.

2. урышсам.

3. ондырбайт.

4. гуу.

13340—13359

1. каби.

2. акдай.

3. тоби. Көз контекст боюнча «түбү» деп окулат (сөздүн уңгусун ушул түрдө «тоб» деп жазуу катчыда көп жолуккан белгилерден). Сөздүн ушул маанидеги үлгүсүн катчы мурда «түбе» түрүндө да жазган эле (9465-сап).

4. атактусы.

5. дан. Сөздүн мааниси контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө «нан». Ушул маани туура. Эпосто салттык туруктуу мүнөзгө ээ болгон бул ыр сабы адатта «Беттешкен жоосунан кылган», же кээде «Беттешкен жоосун кан кылган» — түрүндө айтылат. Бул жерде балким катчы «нан» деген маанини «дан» түрүндө жазып бериши да ыктымал. А балким сөздү чала угуп, же жазууда ката кетиргендир.

6. үйшин.

7. айман.

8. туган. Сөздүн мааниси жалпы контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө «ногой». Манасчы айткан үлгү ушул. Анткени бул ыр сабы да эпостогу көп кезиккен туруктуу саптардын биринен. Эмне себептен катчы С. С. бул жерде тууган-урук маанисиндеги оолаты — деген сөзгө улай дагы тууган деген сөздү кошуп жазганы белгисиз.

13360—13380

1. тыргаут. «Тыргоот» деген сөздү катчы мурда «тыргут» түрүндө жазган эле (4715-сап).

2. зун. Сөздүн мааниси белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө — зубун. Кыясы ушул сөздү эле катчы чала жазып бузуп салган өңдөнөт.

3. шонун.

4. азыр. Сөз эки жолу жазылып калган.

5. тобейдин.

6. көгей.

7. нойгайдан. Кыясы катчы жазууда ката кетирген. Туурасы — Ногойдон.

13390—13411

1. шар. Алгач «бар» деп жазылып, аны сызып, үстүнө «шар» делип өндолгон. Өндоону катчы өзү иштеген — кол тамга, сыя окшош.

2. жолынан. Алгач «колына» — деп жазылып, аны сызып салып, үстү жагына «жолынан» — делип өндолгон. Кол тамгага караганда өндоону катчы өзү иштеген. Кыясы туура эмес жазылганды тактоо максаты болсо керек.

3. эр. Мындай маани жалпы контекстке туура келбейт. Анткени жолунан азып кеткенде, б. а. туура эмес жолго түшсө — туура эмес иш иштесе азырет Аалы колдойт, туура жолго салат — деген ой болуу керек эле. Ошон үчүн бул жерде «бир» (пир) делиниши жөндүү. Буга уйкаштыкка түшкөн кийинки саптардагы «нур», «кур» — деген сөздөр да «бир» дегенге тагыраак уйкашуу аркылуу далил болуп турат. Анын үстүнө «эр» деген сөз кийинки ыр саптарында бар.

4. күр. Алгач «күр» (кы аркылуу) — делип жазылып, кайра «к» (кы) тамгасы «к» (ки) кылып өндолгон.

5. жүрегине. Оозеки сүйлөөдө сөз ушул түрдө да айтыла берет.

6. обурыйым. Сөздүн туура үлгүсү — оорак, же арбак. Ыр тутумундагы ыргактын таламына ылайык манасчы «абурайын» түрүндө айтышы да мүмкүн.

7. көтер. Бул түрүндөгү жазылыш мурда контекстке карата «күтөр» — деген мааниде окулган эле. Бул жердеги мааниси — көтөр.

8. дарыган. Алгач «тарыга» — делип жазылып, ал сызылган да, улай «дарыган» делип өндолгон. Өндоону катчы өзү жүргүзгөн.

13412—13438

1. долетин.

2. буз. Контексттеги талап кылынган маани — биз. Ал сөздү катчы буга чейин бузбай өз эле үлгүсүндө жазчу эле. Кыясы ката жазып алган өндөнөт.

3. урымда.

4. санчагы. Сөздүн мааниси белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө — «салпынчагы». Андай маани контекстке туура келбейт. Контекст боюнча бул жерде «салкын жагы» деген сөз болушу ыктымал. Салкын жак — тескей жак, же түндүк тарап, кээде бийик жер маанилеринде айтылат. Жогорку ыр сабында күн жүрүшү, б. а. түштүк тарабы Камар делип жаткандыктан, бул жерде анын карама-каршы жагы, б. а. түндүк тарап айтылып жатат дешке негиз бар. Адатта түндүк тарапты манасчы түн тарабы, кутпа жак ж. б. түрүндө айтат. Бул жерде салкын жагы — деген сөз Самарды менен үндөшүп, ыргакты күчөтүп тургандыгы үчүн пайдаланылышы мүмкүн. Анын үстүнө жалпы эле Сагымбай манасчыга мүнөздүү белгилердин бири анын вариантынын тилинин өзгөчө байлыгы. Манасчы эски сөздөрдөн тартып маанилеш сөздөрдүн эң көп түрлөрүн кеңири пайдаланат, жаңы сөздөрдү, ал эле эмес сөз жазап пайдалануу да аз эмес.

6. жеткени.

6. карагум.

7. алука.

8. кайгу. Балким бул жазылыш атайын ык эмес, кеткен ка лушу да мүмкүн. Анткени бул түрдөгү сөздөрдү катчы, адатта, б өз-өз үлгүлөрүндө эле жазат.

9. чуюнын. Сөздү жазылганына карап «чүйүнүн» деп окуш эле. Контекст боюнча туурасы — Чүйүнөн. Балким атайылап ж эле катчы ката кетирген болуусу мүмкүн.

10. бөрү кожа. Ы. А. көчүрмөсүндө — «Буура-Кужур».

13439—13469

1. кер көлди.

2. согышса.

3. дудуды. Катчыдан ката кеткен. Туурасы — дуу-ду.

4. булегасын.

5. жортолыб.

6. колтылалбайт. Катчыдан ката кеткен. Туурасы — кутула ал

7. көлебтен.

8. жөлектен. Мурда «бөлөктөн» деп жазылып, башкы эки сызылып салынып, үстү жагына «жө» жазылуу менен сөз «жөле делинип өндолгон. Бул жерде «жөлөк» таяныч, сүйөө, жардамчы нисинде эмес, эл, же уруунун аталышы.

9. бөлектен.

10. кутылалбайт.

11. озин. жазылганды «өзүн» деп окууга болот. Бирок андай м контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — өтсөн. Бул сө маани талап кылынган маңызга туура. Анткени сөз Кумулдан өтүп чып кетүү жөнүндө болуп жатат.

12. кутылдын.

13. тутылдын.

14. ушуным.

15. өтишкен.

16. көчүшкен. Оозеки сүйлөөдө сөз ушул түрдө айтыла берет.

13470—13490

1. даңгунын.

2. жутучы.

3. дуйненин. Сөз жазылышына карата «дүйнөнүн» делип оку Бирок сөздүн ал үлгүсүндө ыр сабындагы муун өлчөмү жетпей ка ыргак бузулат. Ошон үчүн манасчы өзү айткан үлгү — дүнүйөнүн д түрдө дешке негиз бар.

4. жатбейт. Мурда «балтбейт» делип жазылып, аны катчы өзү у нө бастыра жазып «жатбейт» деп өндогон. Кыясы «жатбейт» — де

дин өзү да ката жазылган. Анткени бул типтеги сөздөрдү катчы негизинен өз үлгүсүндө эле бурбай жазчу эле.

5. ыймандан. Сөздүн мааниси контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — эмитен. Ушул маани туура. Эмне үчүн катчы С. С. бир сөздүн ордуна формасы да, мааниси да такыр башка сөздү жазып алганы белгисиз.

6. жонесин.

7. ораңгынын. Сөздүн ушул маанисин катчы мурда «ораңгуным» түрүндө жазган эле (к. 12971-сап ыр).

8. озине. жазылышына карата сөз — «өзүнө» делип окулат. Бирок бул жерде контексттеги талап кылынган сөз — өзүңү. Кыясы катчы жазууда ката кетирген өндөнөт.

13500—13518

1. ачкын. Бул ыр сабы кол жазманын 603-бетиндеги акыркы сап. Барактын экинчи бетине коюлган катар номер 607. Бир эле барактын эки бетинде мындай болуу мүмкүн эмес эле. Ошон үчүн бул факты жөн гана кол жазмага катар номер койгон адамдын (катчы барактарды номерлеген эмес, бир барактын эки бети жөн гана жазылып, башка баракка өткөндө мурдагы барактын аягына кийинки баракка түшүүчү саптагы биринчи сөз жазылып, бул мурдатадан кеңири кабыл алынган ык барактардын биринин артынан бири келүүсүндөгү тактыкты билдирүүчү сыналган жолдордон болгон) кетирген катасы. Буга окуянын үзүлбөй өнүгүшү, ыр саптарынын курулушундагы бири бирине байланышкан ыраттуулук да күбө болуп, калып калган барактар эмес, айрым ыр саптары да жок экендикти айгинелеп турат.

2. торелер.

3. көзиниз. Сөз «көзүңүз» делип окулат, бирок андай маани контекстке туура келбейт. Сөздүн туура үлгүсү — көзүнө.

4. болыб. Сөз эки жолу жазылып, бири сызылып өчүрүлгөн.

13519—13579

1. кошыбсың.

2 жогатбайын. Ы. А. көчүрмөсүндө бул сөз — «жоботоюн». Андай айтылышы да мүмкүн. Бирок элди кырдырбайын аман алып калайын деген маани — жоготпоюн.

3. жогалайын.

4. энди. Сөздүн туура үлгүсү — эми. Бирок бул жерде манасчы «элди» деген сөзгө так уйкашууну, күчөтүү үчүн жана Оронгунун улуттук өзгөчөлүгүн белгилөө максатында сөздү «энди» түрүндө да айтышы мүмкүн. Мындай ык Сагымбайда көп жолугуучу белгилердин биринен.

5. туш тушымды.

6. кылыб. Ушул түрдө айтылышы да ыктымал, бирок контекстке анча так туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — кысып. Бул маани контекстке так туура келет. Кыясы катчы С. С. жазууда ката кетирген өндөнөт.

7. көчиб. Сөздү «көчүп» катары окуу жөндүү эле. Ошол мааниде айтылышы да мүмкүн. Бирок Ы. А. көчүрмөсүндөгү «күчөп» деген маани контекстке тагыраак туура келет.

8. коша. Мурда «Кошойдон» делип жазылып, сөздүн аяккы тамгалары сызылып салынган да «коша» деген маани калтырылган. Ондоону катчы өзү жүргүзгөн өндөнөт. Контекст боюнча — кошо.

9. боларды. Сөздүн бул түрдө жазылган үлгүсү мурда контекстке карата «буларды» деп окулган болчу (92-сап ыр ж. б.). Бул жердеги мааниси — болорду.

10. журчи.

11. ойдан.

12. шага. Катчыдан кеткен ката, контекст боюнча — ошого.

13. Нургысара. Бул адам аты мурда Нургузарын (Нургысаран — 6562-сап, Нургусарын — 6566-сап ыр) түрүндө жазылды эле. Нургузарын толук аты, Нургузара ошол эле аттын кыскарган үлгүсү катары түшүнүлүшү да мүмкүн.

14. Нургысары. Бул жазылыш. «Нургузары» делип окулушу мүмкүн. Аз эле жогоруда «Нургузара» (к. 13563-сап) делинип жазылган эле. Ы. А. көчүрмөсүндө да эки учурда тең ушул кол жазмадагыдай. Манасчы айткан үлгү кайсынысы экенин тактоо мүмкүн эмес. Башкачараак аталуу мазмунга таасирин тийгизбегендик эске алына аталыш бир түргө келтирилбей кол жазмадагы үлгүдө калтырылды.

13580—13599

1. дүрбеб.

2. кошактаган.

3. морынтык.

4. суйреб.

5. зандагы. Кыясы катчы сөздү шашып чала жазган. Туурасы — «зындандагы».

6. өзекдин. Жазылышына карап сөздү «өзөктүн» деп окуса болот. Бирок андай маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө ыр сабы «Бир эсе кетти Чүйүнөн». Аны Ы. А. өз колу менен «Бир өзөктүн чөбүнөн» — деп ондогон. Контекстке караганда «өтөктүн» делиниши жөндүү, б. а. Кошойдун колунун көптүгү бир өтөктүн чөбүнөн да көп делген түшүнүк чыгат.

7. чобинен.

8. коркутыб.

13600—13620

1. ораңга.

2. ийиктү. Сөздү «ийиктүү» — деп окуса болот, бирок андай маани бул жердеги контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө «эр кетти».

Ушул үлгү туура. Эмне үчүн С. С. бул жерге сырткы белгилери да, мааниси да такыр окшошпогон сөздү жазганы белгисиз.

3. бардур.

4. болам.

13628—13647

1. кас озыри. Сөздү болжол менен «кас баезыри» — деп окууга болот. Қыясы баш безири» — дешке болбойт, анткени Агыдай эпос боюнча кырк чоронун ичиндеги ордуна караганда «баш» деген наамга тиешелүү орунду ээлеген адам эмес, манасчы муну жакшы билгендиктен ага карата «баш безир» деген сөздү айтмак эмес. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кашы вазир». Балким ушул маани тууралактыр жалпы эле «каш вазири», «кашы вазир», же «каш безир», «кашы безир» делген мансапты билдирүүчү сөздөрдү башка жерден учуратканыбыз жок. Эл арасында манасчы билген андай түшүнүк болушу ыктымал. Балким жок болсо да Сагымбай өз оюнан чыгарып айтуусу да толук мүмкүн. Сөздүн маанисин жеке катчысы — өз катчысы (личный секретарь деген сыяктуу мааниде) маңызында түшүнүүгө болот.

2. шаригат. Сөз манасчы тарабынан эле ушул жазылгандай түрдө айтылышы да мүмкүн. Адатта кыргыздар арасында бул сөз — шарият, шарыят түрүндө айтыла берет.

3. ордага. Қол жазманын 610-бетинин аягыраак жагынан башталган ушул ыр сабынан тартып кол тамга башка катчыга таандык. Тамгалардын чийилүү ыгына караганда бул катчы кол жазманын буга чейинки тексттерин жазууга катышпаган жаңы адам. Қол жазмада катчы жөнүндө эч маалымат, ошондой эле ал баштаган жерде кандайдыр белги да жок.

4. ороңгы. Ар бир катчы сөздөрдү өзүнчө жазуу адаттагы көрүнүш. Анын бир далили ушул «ороңгу» — деген сөздү С. С. дайым «ораңгы» түрүндө жазса, жаңы катчы аны өз алдынча бериши.

5. орчон. С. С. бул сөз, адатта «орчын» делип жазылчу.

6. голга.

7. гетиб.

8. касана.

9. сар.

13650—13670

1. аузы мурды. Алгач «урушан» делип жазылган. Аны С. С. өз колу менен сызып туруп, үстү жагына «аузы мурды» — деп ондогон (бул факты кол жазманын негизги катчысы С. С. жардамчы катчынын — катчыга жардам берген адамдын ишине көзөмөлдүк кылып, одоно кетирилген каталыктарды өзү ондоп турганын көрсөтөт).

2. орышкан.

3. гочактай.

4. бутканасын. Мурда «бурутканын» деп жазылган (жаңы катчы жазган), аны сызып салып, үстү жагына С. С. колу менен «бутканасын» деп жазылып ондолгон.

5. торопай.

6. гөл.

7. гөргиз.

8. торли.

9. оңолбоган.

10. отоз.

11. шыгырда.

13674—13698

1. башлады.

2. гол.

3. гөздей.

4. гойган.

5. гола.

6. гомга.

7. төштүбөнде. Қыясы бул атайын жазуу эмес, ката кеткен өндөнөт. Сөздүн туура мааниси — түштүгүндө.

8. суса.

9. гөл. Ушул түрдө жазылган сөз мурда контекстке карата «күл» (к. 13664-сап ыр) — делип окулган болчу. Азыркы мааниси — көл.

10. гонде.

11. гошай.

12. гызыл.

13. гөк.

14. онын.

15. чалкайган. Сөздүн мааниси контекстке туура келбейт, кыясы катчы ката жазган. Туура келүүчү маани — шалпайган.

13699—13719

1. бөйрекдери.

2. өркөчдөри.

3. орнойган. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — коркойгон. Ошол үлгү туура.

4. койкаган.

5. жүк. Мындай маани контекстке туура келбейт. Туура келүүчү сөз — лөк.

6. туяктуо. Сөздүн жазылышын — «туяктуу» деп окуу туура. Анткени катчынын ыгы боюнча сөз аягындагы «о» тамгасы өзүнчө мааниге ээ эмес, «у» тамгасынын созулма экендигин белгилөө үчүн гана коюлган белги. Бул белгинин сөз башында биринчи келе турган тамга үндүү болсо андан мурда алип (а) тамгасын жазып, бирок аны өзүнчө тамга катары окубаган сыяктуу көрүнүш. Ошон үчүн башка мааниси болбогон учурларда мындан нары созулма үндүү экендикти көрсөтүүчү

бул белги тамга катарында окулбайт жана көрсөтүлбөйт, үндүү өзү гана созулма түрүндө берилет.

7. куйругы.

8. төкилген.

9. көринген. Кол жазманын 612 (кол жазмага коюлган катар номерлер экөө эле. Алардын бири 610-бетте 910-деп коюлуу менен бүтүп, андан кийинки беттерге коюу улантылган эмес. 611-беттен тартып беттерде бир эле номер бар) — бетинин орто чендеринен башталган ушул ыр сабынан тарта кол тамга башка катчыныкы. Тамгаларды чийүү — сызуу ыгына караганда жана айрыкча сөздөрдү берүүсү боюнча бул катчы мурда кол жазманын 576—582-беттериндеги тексттерди жазган адам. Кол жазмада катчы которулгандык жөнүндө кабарлаган, же кандайдыр башка белги жок.

10. соруусы.

11. тодей.

12. өркеч.

13. алышыб. Маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — алышкан. Ушул ыр сабынан кийин «Аскерди көздөй барышып» — деген ыр сабы келген. Ал сап бир сап жогоруда бар. Бул жерде эч зарылдыгы жок, тескерисинче мааниге зыянын тийгизип, ойду чаташтырат. Андай сап ыр бул жерде Ы. А. көчүрмөсүндө жок. Кыясы катчы жаңылыш мурдагы ыр сабын кайталап жазып алган. Ошон үчүн ал сап текстке киргизилген жок.

14. чөгөдешип. Катчы жаңылыш жазган. Контекст боюнча туурасы — чөгөлөшүп.

15. корколдатыб.

16. котосды.

17. үйри.

13720—13749

1. каш. Алгач «көз» делип жазылып, аны сызып, үстү жагына «каш» делип оңдолгон. Оңдолуу туура, анткени ал сөзгө уйкашуучу кийинки саптагы сөз — баш. Эгер «көз» болсо уйкаштык бузулат эле.

2. кызды. Кол жазманын 613-бетинин башынан башталган ушул ыр сабынан тартып кол тамга С. С. өзүнүкү.

3. тартуусын.

4. айтусын.

5. ауалда.

6. урышбадын.

7. бутдын.

8. ойламбасын.

9. касиетлу.

13750—13774

1. кыйналу. Катчынын катасы, сөздү аягына чыгарбай, чала жазган, туурасы — кыйналууга.

2. касиетту. Сөздү «касиеттүү» деп окуса болот, бирок андай жалпы контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө «наси: Ушул маани туура.

3. Кармаганың барбы деб. Ушул ыр сабы эки катчыда б Балким манасчы өзү эле ушул түрдө айткандыр. Бирок маани так ачылбай калган. Сөз дайынсыз жоголуп кеткен Билериктин гин билүү үчүн Кошойдун аракетине байланышкан. Ошондуктан С бай манасчыга таандык ыкты эске алганда ушул ыр сабынан ж же кийин болжол менен Билерикти билмекке деген мүнөздөгү и бынын болуусу жөндүү эле. Андай саптын жазылбай түшүп ка да ыктымал. Не болсо да ушул жер Сагымбайга мүнөздүү ыктан маланып, түшүнүүгө татаал, чоркогураак түзүлүп калган.

4. билбедиң да көрбедиң. Кыясы катчыдан кеткен каталык. текст боюнча туура үлгүсү — билбедик да, көрбөдүк.

5. көбчилик. Бул маанини С. С. мурда «көбчүлүк» — түрүндө ган болчу (к. 10707-сап ыр).

6. шумырай.

13780—13800

1. байлодагы.

2. канчан. Кыясы катчы сөздү кыскартып чала жазган. Туура канча жан.

3. жогылган.

4. жүзди.

5. эңчегер. Сөз алгач «эңгер» делип жазылып, анын үстүнө б рыла жазылып «эңчегер» делип оңдолгон.

6. бойлы.

7. жуни.

8. болжагыла.

13805—13829

1. недмеб каланы. Катчы эмнени жазганы белгисиз. Ы. А. к мөсүндө — «баланы». Ал маани контекстке туура келет.

2. азатлык.

3. Нургузарың. Буга караганда мурда ушул түрдө берилүү экен. Мурда туура үлгүсүн таба албай түрдүүчө жазып келген көнө-көнө манасчы айткан үлгүнүн өзүн жаза баштаганы көрүнү рат. Бул ык жеке эле ушул факты менен гана бекемделбейт. Кат көп учурларда, айрыкча адам, жер-суу, эл аттарын жазууда алга дүү формаларда жазып, бара-бара туура үлгүгө өтүшөт. Мында рүнүштүн себеби чоочун сөздү оозеки айтылган үлгүсүндө дароо үлгүдө кабыл ала албай, кийин айтылууну бир катар жолдору у да туура үлгүсүн кабыл алуу менен түшүндүрүлүшү мүмкүн.

13830—13850

1. сүек. Қол жазманын 616-бетинин аягында ушул ыр сабынан кийинки ачык жерге «Бозбаштык Бекитаевдин үйүндө коргоодо жаздым. Сапарбай Сооромбаев — деген жазуу бар. Ага улай 1922-жылдын 6-ноябры делген дата көрсөтүлгөн. Ушуну менен Сапарбай Сооромбаев жазган тексттер бүтөт экен. Қол жазманын калган материалдары (616-беттен тартып 682-беттердин арасы) башка адам тарабынан жазылган.

2. деди. Қол жазманын 616-бетинен башталган ушул ыр сабынан тартып тексттерди башка адам жазган. Бул жөнүндө кыска маалымат кабар ошол беттин сол жагындагы ачыкка жогортон төмөн карай жаңы катчынын кол тамгасы менен жазылган текстте берилген. 1922-жылда 7-ноябрде экинчи район Бозбаштык ажынын үйүндө мен Тешик мектебинин мугалими...

жаздым делет. Жазган адамдын аты, же атасынын аты окулбайт, балким кол койгону өндөнөт.

3. напагамне. Ы. А. көчүрмөсүндө — «напакамы».

4. кошойын.

5. токуды. Катчы С. С. бул маанидеги сөздү «токыды» түрүндө жазчу эле, эки катчыда бир сөз эки башка жазылуусу толук мүмкүн нерсе. Ошондуктан бул түрдөгү салыштырылган белгилер мындан нары ушул катчынын өзүнө тиешелүү болгон учурларда гана көрсөтүлөт.

6. Нургызарын. Буга чейинки катчынын жазуусу боюнча бул адам аты «Нургузарын» делип берилген.

7. окубдур. Контексттеги маани боюнча да, уйкаштыктын (токуду) таламы боюнча да бул жерде — окуду.

13856—13880

1. учун.
2. бешинде.
3. даолат.
4. буйрого.
5. жоголыб.

13882—13909

1. суйди.
2. мыланур. Ы. А. көчүрмөсүндө — молдолор».
3. дуга.
4. көтөргин.
5. пайгамбар.
6. доба. Бул маанидеги сөздү катчы бир нече сап ыр жогоруда эле «дуга» түрүндө жазган болчу (к. 13687-сап ыр).

13910—13932

1. дууага. Сөздүн үңгусун катчы мурда «дуга» (к. 13887-сап), «доба» (к. 13907-сап ыр) түрлөрүндө жазган эле.

2. көтөриб.
3. озимдей.
4. жанчкан. Контекстке маани туура келбейт, туура келүүчү «жанчышкан».
5. уруюм. Сөздү «үрөйүм» деп окууга да болот. Бирок кои теги маани — «ороюм», арбагым, касиетим, күч-кубатым мааниле
6. туромын.
7. буруу. Сөздүн мааниси так эмес. Контекст боюнча — Балким катчынын бул сөздү жазганы ушул түрдөдүр.
8. дуние.

13937—13959

1. Қыз. Сөздүн мааниси контекстке туура келбейт. Ы. А. мөсүндө — «кырып». Бул маани да контекстке дал келбейт. Х мааниге караганда — кырылып туурараак.
2. учту.
3. парвардигер.
4. золжалал. Оозеки сүйлөөдө ушул түрдө айтылышы да м
5. Қошой. Маани контекстке туура келбейт, Қошой кайда ганы белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө «кошко». Бул маани туура.
6. олтурыб.
7. бардагы.
8. олтуроб. Төрт эле сап жогоруда ушул сөз «олтурыб» ту жазылган эле.

13960—13991

1. беш убак окуп. Маани белгисиз, жалпы контекстке туур бейт. Ы. А. көчүрмөсүндө «бешөө өтүп». Ушул маани талапка берет. Қол жазманын катчысы манасчы айткан сөздөргө такыр ж дашпаган сөздөрдү эмне себеп менен жазып койгону белгисиз. І тажрыйбасыз катчы шыдыр айтылып жаткан тексттерди жазып албай, манасчы айткандарды так кармай албоонун натыйжасында түрдөгү каталар кеткен өндөнөт.

2. чак. «Чак түш» кийинки саптагы сөздөр. Жазып үлгүрө жаткан катчы эки сапты бириктирип жазып салган. Ал жазбай бул ыр жолунан кийинки сап Ы. А. көчүрмөсүнөн алынып толукт

3. түшдей.

4. токтолды. Бул жаңы катчыга мүнөздүү белгинин бири жа жаткан сөздүн эң аяккы муунундагы «о», «у», «ы» тамгаларын ар тырып, бири бирине өткөрүп жаза берет экен. Бул атайын ык жөн гана сөз ушул түрдө жазылат деген түшүнүк менен байла мүмкүн. Анткени катчы кесиби боюнча мугалим экен. Ошонд башка катчылар сыяктуу кыргыз сөзүн башка тилдердеги сөздөр шоштуруп жазуу аракетин көрбөйт, ал жазган сөздөр негизинен гызча айтылыш үлгүлөрүнө жакын, көбү туура үлгүдө. Берки кат

буруп жазган сөздөрдү бул негизинен өз үлгүсүндө, же ага жакын жазат. Буга ушул берки катчылар «жокталды» түрүндө жазышкан сөздү «жоктолды» деп жазышы да далил. Демек бул катчы кыргыз сөзүн башка элдердин ошого окшош жакын сөздөрү кандай жазылса ошого окшоштуруу аракетин эмес, сөздү өз айтылыш үлгүсүндө берүүгө аракеттенет. Албетте транскрипциялоонун элементтери бул катчыда да негизги ык. Ансыз орфографиясы ишгелип чыкпаган элде башкача болууга мүмкүн да эмес эле.

Ушул жогоркуларды эске алганда катчынын «жоктолду» дегенди «жоктолды» түрүндө жазышы сөздү бурмалоо эмес, туурасы ушундай жазылат деген ишеним.

Мындан нары катчы жазган тексттердеги ушул түрдөгү мааниге зыянын тийгизбей, эмне маңызды туюнтары даана билинип турган сөздөр атайын ар бири эскертилип олтурбай эле туура үлгүдө окула берет. Ансыз тизмеленген сөздөр өтө эле арбып кетчүдөй.

5. жатыр. Сөздүн туура үлгүсү — жатат. Бирок бул жерде сөз манасчынын өзү тарабынан эле ушул түрдө айтылышы толук мүмкүн. Анткени бул катчы манасчы «жатат» түрүндө айткан сөздү өзү «жатыр» формасына өткөрүп жазбайт эле.

6. Кошойго кожо. Башка катчылар бүт «кошай», «кошайга, кожа» түрүндө жазышкан бул сөздөрдү азыркы катчы «кошой», «кожо», «кошойго» түрлөрүндө жазат.

7. уйимде. «Үйүмдө» — деп окууга болбойт, андай маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «өлүмдө». Бул маани контекст талап кылгандан мурдакыдан да алыс. Талап кылынган сөз — «оюмда». Ушул маанини катчы жакын үлгүдө жаза албай «уйимде» түрүндө берген өндөнөт.

8. жаанҕер. Бул адам аты — «жаангер», «жаанҕер» түрүндө аралаш айтыла берет. Туура үлгүсү — Жаангөр.

9. суртиб.

10. аягына. Мындай маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «арбагына». Ушул маани туура.

11. дууа.

14000—14030

1. көкөлин. Сөздөн маани чыкпайт. Кыясы катчы жазууда ката кетирген. Контекст боюнча талап кылынган сөз — көңүлүн.

2. моңайыб.

3. асамыл. Топоним «асамил», «асамыл», «асемил» түрлөрүндө аралаш айтыла берет.

14050—14069

1. келгени. Ушул ыр сабынан кийин катчы көп чекит коюп бир сап ырдын ордун бош калтырган. Буга караганда ошол жерде жазылбай калып калган текст болуш керек эле. Бирок окуяларда үзүлүү байкалбайт. Ы. А. көчүрмөсүндө бул жерде эч кандай белги жок.

2. он.
3. шатланган.
4. даңгоно.
5. чоо.
6. чуу. Бир сап жогоруда бул маани «чоо» аркылуу жазылг

14070—14099

1. калкан. Эмне үчүндүр бул сөз сызылып салынган. Биро ниси боюнча да, башка белгилери жактан да сөздүн ушул жер лушу зарыл. Сызылган сөздүн ордуна башка сөз жазылган эме тыйжада ыр сабынын мааниси бузулуп, өзү ырга окшобой да ь Ошон үчүн сызылган сөз калыбына келтирилди.

2. чалкылдаб. Сөздө контекстке туура келе турган маан Ы. А. көчүрмөсүндө «жалкылдап». Мындай түрдө айтылышы м

3. даңгонуу. Ушул эле маанини катчы мурда «даңгоно» т жазган эле (к. 14064-сап ыр).

4. тумандаб. Мындай маани контекстке туура келбейт. Б «түмөндөп» деген сөздүн маанисин билбегендиктен катчы өзүн гилүү, түшүнүктүү сөздү жазган болушу мүмкүн.

5. төгилсин.

6. күлик.

7. дакгу. Кыясы катчы шашылуудан ката жазып алган — «к гасынын үстүнө аны «н» катары окулуучу белгилерди — чеки койбой кеткен. Контекст боюнча талап кылынган сөз — даңгуу. катчы «Даңгуу» дегенди дайым «н» аркылуу жазчу эле. Ошо бул жердеги жазылышты атайын жазуу дешке болбойт.

8. жатка. Бул сөздү да катчы ката жазган. Контекст боюнча кылынган маани — жакка.

9. Сөз мурда жазылбай кетип, саптын үстү жагына жазылы гизилген. Жазылган сыянын өнү башка. Балким тактоону кат жүргүзбөгөндүр. Бирок бул сөздүн ушул жерде туруусу туура. маани да, ыргак да, уйкаштык да бузулмак.

10. дубирдин.

11. саморнуу. Ы. А. көчүрмөсүндө — «саманоо».

12. суусына.

14100—14123

1. колоно. Мындай жазылуу атайын ык эмес, катчы тиешелү гилерди койбой кеткен катанын натыйжасы болушу да мүмкүн.

2. жолоно. Сөздөрдүн «колуну», «жолуну» сыяктуу түрлөрдө лышы катчылардын, же катчынын сөздү бурмалап жазуусунун ı жасы эмес, манасчынын өз ыгы.

Жогорку эки сөздү Ы. А. көчүрмөсүндө мурдагы «колуну». луну» делген үлгүсүнөн өзгөртүп Ы. А. өз колу менен «колд «жолдорун» деп оңдогон. Бирок бул аракетти ошол көчүрмөдөг

дык жерде «аскер», «аскерин» ж. б. делгендерди «кол», «колун» ж. б. түргө айлантып ондоо сыяктуу эле манасчы айткан текстке кийлигишүү, аны бурмалоо катары баалоо он.

3. бутуно. Бул өзгөртүп жазуу эмес, катчы сөздү ушул түрдө кабыл алат. Анткени сөз оозеки айтылууда так түрдө «бутуна» делбей «бутуно» түрүндө айтылышы — угулушу толук ыктымал. Мындай учурларда башка катчылардын оозеки айтылуудагы үлгүнү ошол түрдө жазганына жасалган мамиледей мамиле кылуу, б. а. атайылап эскертилип олтурбай эле туура жазылыш үлгүсүн берүү талап кылынат.

4. дубире.

5. өнденген.

6. гим. Ким — дегенди өзгөртүп жазуу эмес, угулушуна карата жазуу.

7. кисебил.

8. өлүп. Сөз кол жазмада жок, бирок болуусу зарыл талап кылынат. Анткени ансыз мазмун да, ыр сабынын башка белгилери да бузулат. Ы. А. көчүрмөсүндө «өлүп» — деген сөз бар.

14130—14159

1. олорду. Адатта бул түрдөгү жазылыш «аларды» деп окулган. Бул жерде андай зарылдык жок. Анткени сөздү манасчы өзү ушул түрдө айткан. Буга мурдагы ыр сабы «о» менен башталган сөздөн турганы күбө өтүп турат. Анын үстүнө бул катчы манасчы айткан сөздү негизинен өз үлгүсүндө жазат.

2. көчүнин.

3. буушыб. Катчы жазганды бул жерде «буошыб» — деп окуса да болот. Анткени сөздөгү «у» тамгасынан кийинки жазылган «о» үндүү созулма экендиктин белгиси болушу да, балким өзүнчө мааниге ээ тыбыштын милдетин аткарып турушу да мүмкүн.

4. куушыб. Бул сөз да жогоркудай «куошыб» делип окулушу мүмкүн.

5. өзинин.

6. булдурбей.

7. тубтеб.

8. куоб. Катчынын жазганын ар бир тамганы өзүнчө так алып окуганда бул жерде «куоб» делиш он, бирок чынында сөздөгү «о» өзүнчө окулбай, «у» тамгасы созулма экендикти гана белгилеп турат, жалпы сөз «кууб» делип окулат. Бул катчыдагы кеңири пайдаланылган ык.

9. Ал күнү күндү батырды. Бул ыр сабы кол жазмада жок. Бирок анын болушу зарыл талап кылынат. Ансыз окуя үзүлүп, маани белгисиз болуп калат. Ыр сабы Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Ошондон алынып, өз ордуна берилди. Кол жазманын катчысы ал сапты жазбай таштап кеткен.

10. королды. «Кароолду» деген сөз кийинки сапта бар. Бул жерде Ы. А. көчүрмөсү боюнча — чыңоолду. Ушул маани туура. Анткени ыр сабынын ички курулушу да, маани да ушуга туура келет.

11. көйышыб.

12. жерден. Сөз башка сыя менен ыр сабынын үстүнө жазылып киргизилген. Тактоо туура иштелген, ансыз маани жана ыр сабынын курулушу бузулуп калат.

13. соешыб.

14160—14180

1. ичин. Сөз кол жазмада жок. Контекст боюнча так ушул сөздү болушу сөзсүз талап кылынат. Анткени ансыз мазмун, ыр сабынын курулуш белгилери бузулат. «Ичин» деген сөз Ы. А. көчүрмөсүндө ушу жерде бар. Буга караганда кол жазманын катчысы аны жазбай, таштап кеткен.

2. урбу.

3. көшүн болыб. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — көчөнү бууп. Ушул маани туура.

4. караул.

5. чынгаул. Сөз аягына чыгарылбай чала жазылган өндөнөт. Контекст боюнча туурасы — чыңоолун.

6. сойышыб. Сөздү катчы жогоруда «соешыб» түрүндө жазган эле (к. 14158-сап ыр).

7. суриб.

8. тортунчи.

9. ториңиз. Сөздү жазылышы боюнча «торңз» деп кабыл алууга да болот.

10. каролды.

14190—14218

1. эрте. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган, туурасы — эртеси.

2. суро. Катчыдан ката кеткен. Сөздөн маани чыкпайт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «сүрү». Кыясы катчы ушул сөздү жазып, бирок туура форма таба албаган өндөнөт.

3. даоаң. «Дабаң» — деп окууга болот. Сөз Ы. А. көчүрмөсүндө — «Дадаң» делген.

4. журиште.

5. косы.

6. ара. Сөз аягына чыгарылбай чала жазылган. Туурасы — арада.

7. көнө. Сөз мааниси боюнча «көөнү» делип окулат. Катчынын жазганын максаттуу жазылыш деш кыйын. Кыясы же ката жазган, же бул катчы өзү жакшы билбеген сөздөрдү жоромолдоп эле жаза берет, мааниси, формасы жактан угулганга жакындаштыруу аракети көрүлбөгөн сыяктуу, көргөндө да алы — билими жетпесе керек.

8. чачкелдеги. Сөздөн маани чыкпайт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «шашкеликтен». Ушул маани туура.

9. жүз. Ы. А. көчүрмөсүндө «Үч». Ушул маани туурараак өндөнөт.

10. гайыб.
11. дин.
12. гелди.
13. көришти.

14219—14240

1. диннин.
2. тоташ. Бул катчы алгачкы жазгандарында сөздөрдүн басымдуу көпчүлүгүн кандай угулса ошол үлгүдө, көбүн туура жазып жатты эле. Бара бара андай болбой, сөздөрдү өзгөртүп, болгондо да берки катчыларга караганда алда канча башка түрдө жаза баштады. Албетте, жалпы кабыл алынган ык менен иштебегенден кийин ар кимдин өз өзгөчөлүгү болору табигый иш. Бирок билим, тажрыйбасы бар катчылар не болсо да сөздүн угулушуна таянып, ага жакын чийүү аракетин көрүшсө азыркы катчы көбүн жөн эле болжол менен жазган көрүнөт. Анын үстүнө бул адам ар бир тамгага тиешелүү белгилерди так коюу аракетине анча көңүл бурбайт окшойт. Натыйжада «о», «у» көбүнчө аралаш, же бир түрдө бериле берет. Балким ушунун баары көнбөгөн катчы манасчынын шыдыр айткан сөздөрүн жазып үлгүрүү аракети менен өтө шашкандыктын натыйжасыдыр. Ошондо да катчынын билим деңгээли өзүнчө роль ойношу ыктымал.
3. тууган баатырың. Маани жалпы контекстке туура келбейт, анткени эмне жөнүндө сөз болуп жатканы белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө— «турган базарың». Ушул маани талапка жооп берет.
4. манас. Маани жалпы контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «маниси». Ушул маани жалпы контекстке толук туура келет.
5. урош.
6. карагандан. Катчы ката жазган. Туурасы — караргандан.

14250—14277

1. дуу досы.
2. дуубур. Бул адам атын катчы жогоруда «дубур» түрүндө жазган эле (к. 14093-,14111-саптар ж. б.)
3. эч. **Кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн болуусу** зарыл. Кол жазманын катчысы жазбай кеткен.
4. ырак. Ушул ыр сабы менен башталган кол жазманын 629-бетинде баракты оң жагындагы ачык жерге көк сыя менен араб тамгалары аркылуу «Ушул манасты 33 жылда алыб 34 инчи жылы көчүрүчү апаз жызывакун уулу апирил 18 күнү бейшемби күнү бешимде 19 (сөз окулбайт) кечинде жазып (же жатиб) тура көчүрдү» — делген жазуу бар.
5. деб. Бул сөз кол жазмада жок, катчы жазбай кеткен. Ы. А. көчүрмөсүндө бар.
6. дуканга. Жогоруда Кайып даңга жардамга келген Догон дөө делген. Эки катчыда тең — дукан. Андан кийинки тексттерде да Дукан делет. Буга караганда манасчы өзү жаңылса керек. Ошон үчүн кандай жазылса ошол түрдө берилди.
7. былкылдаб. Сүйлөм бүтсүн, ой туура берилсин үчүн ушул ыр сабынан кийин «келдик алыс жол басып» — деген маңыздагы бир сап ыр талап кылынып турат. Бирок эки катчыдагы жазылган ыр саптары окшош. Ага караганда көрүнүштү сүрөттөөдөгү мүчүлүштүк ушул түрдө манасчынын өзү тарабынан кетирилсе керек.
8. тыныб. Катчы ката жазган, туурасы — тыныксын.

14278—14301

1. табарын. Кыясы катчы сөздү кыскартып, чала жазган өндөнөт. Талап кылынган сөз — табармын.
2. дука. Катчы сөздү чала жазган, туурасы — Дукан.
3. тозонды.
4. көкке.
6. сурна. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Бирок башка катчылар дайым «сурнай» түрүндө жазышчу эле. Ага караганда сөздү «сурна» деш манасчыга эмес, катчыга таандык белги.
6. жол. Маани контекстке туура келбейт, туурасы — мол. Катчы сөздү ката жазган.
7. гелди. Ушул эле сөз жогорку сапта «келди» делип жазылган.
8. жузинин.

14306—14328

1. каран. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн эле. Бирок маани анча так ачылбай калат. Ы. А. көчүрмөсүндө — «каарын». Ушул үлгү туура.
2. шаардагышы. Кыясы атайын жазуу эмес, ката кеткен өндөнөт. Сөздүн туура үлгүсү — шаардагысы.
3. сашкаландаб. Кыясы «с» тамгасынын бирөөнүн үстүнө тиешелүү белгини коюуга үлгүрбөгөндүктөн кеткен эле ката өндөнөт.

14329

1. ка. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган. Манасчы шыдыр айткан тексттерди жазууда үлгүрө албай шашкандыктан иштелген мындай жерлер бул катчыда айрыкча көп экен. Алардын баарын тизмелеп көрсөтүп олтурбас үчүн мындан нары чала жазылган сөздөрдүн мааниси күдүк туудурбай даана көрүнүп турган учурларда алардын ошол билинип турган маңызынын жазылгандагы үлгүсү Ы. А. көчүрмөсүнө туура келсе андай чала жазылган сөздөр эскертилип олтурбайт, туура мааниси текстте өз ордун алат. Эмне сөз туура эмес, чала жазылып калганы белгисиз болсо андай фактылар сөзсүз белгиленет жана контекстке карата болжолдуу маани сунуш кылынат.

14350—14385

1. дөкандыкдын. Буга чейин сөздүн уңгусу дээрлик «дукан» түрүндө жазылып келген эле.

2. жем. Ушул ыр сабынан кийин башталган ой бүтпөй, кийинки сап менен байланыш жок болуп калган. Қыясы бир, же бир нече ыр саптары жетишпейт. Жазылган тексттер эки катчыда бирдей, ошого карабастан бул жерде жазылбай түшүп калган ыр саптары бар деп ишеничтүү айтууга болот. Анткени Сагымбай манасчы бул түрүндөгү одоно кемчиликти кетирүүсү мүмкүн эмес. Ал эми тексттердин эки катчыда бирдей болуусун алар кээде бири биринен көчүргөндүк менен түшүндүрүүгө болот. Бири таштап кеткен ыр сабы эгер ошол үзүндү көчүрүлгөн жерге туура келсе алардын бирдей болуп калары өзүнөн өзү түшүнүктүү. Контекстке карап бул жерде түшүп калган ыр саптарын божомолдоо кыйын, окуянын мааниси бул түрдө: азык-түлүк, атка жем сыяктуу көп колго зарыл керек нерселер салык катары алынып, дукандыктардын башына түшкөн оор жүк болду. Андан нары «Малбашынан түңүлүп» делген ыр сабы келет.

3. тунулиб.

4. бүгөлиб.

5. жыгар. Катчынын катасы, туурасы — чыгар.

6. эдекдешиб. Ы. А. көчүрмөсүндө — «элендешип». Ушул маани контекстке тагыраак туура келет.

7. жүгүриб.

8. гиргир.

9. ие.

10. гишө.

11. баарысын. Ушул ыр сабынан кийин ой үзүлүп, кийинки сапка байланышпай калган. Бир сап ыр түшүп калыптыр. Ал Ы. А. көчүрмөсү боюнча «Маш урушка үйрөтүп» делет. Окуя өз ирээти менен баяндалуу үчүн бул сап зарыл керек. Ошон үчүн ордуна келтирилди.

14386—14401

1. суйретиб.

2. төштиги.

3. истектердин. Атайын жазуу эмес, ката болуу да мүмкүн.

4. жүгирүү. Сөздү «жүгүрүү» деп окууга болбойт, контекст боюнча адам аты, «жүгөрү» дегенге туура келет.

5. көркүүл. Контекст боюнча — Керкөкүл.

14410—14441

1. буту көбкөк. Маани белгисиз. Биринчи сөз чала жазылышы да мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүндө — «бүтүн көкөн». Ушул үлгү текстке берилди. Анткени маани ачыгыраак. Бирок «көкн» — деген эмне жыгач экенин, ал турмушта барбы, же ойдон чыгарылган нерсеби белгисиз.

Ошондой эле сөздөрдүн өзүлөрүн да катчылар туура угулушу к болсо ошол үлгүдө кагазга түшүргөнүнө эч ким кепил боло албай

2. жанды. Бул сөз кол жазмада жок. Натыйжада маани д сабынын курулушу да бузулуп калган. Ы. А. көчүрмөсүндө — «жа Ал маани контекстке туура келет жана аны саптагы ордуна кой маани такталып, ыр сабынын курулушу да адаттагы көрүнүшкө лот. Сөз Ы. А. көчүрмөсүнө ылайык текстке киргизилди.

3. кириб. Катчы сөздү чала жазган. Туурасы — кийрип.

4. оры.

5. оюна кайгы келтирген. Ыр сабынын мааниси анча так анын үстүнө жалпы контекстке туура келбейт. Бул сап Ы. А. көчү сүндө — «учун кыйкы келтирген» — делген. Ал саптын мааниси жана башка ыр саптарында баяндалган ойго тыкыс байланышып, келип турат. Текстке ушул үлгү берилди.

6. сабынан. Катчы ката жазган, туурасы — сабын.

14442—14471

1. лаатманатка. Ы. А. көчүрмөсүндө — «лаанатка». Адатта эки рү тең айтыла берет. Бул жерде манасчы кайсынысын айтканы гисиз. Сөздүн эки үлгүсү бир эле түшүнүктү туюнткандыктан м өзгөрбөйт, эки катчынын жазгандары тең бир эле маңызда.

2. мөчеси.

3. чаңы. Жазылыш атайын ык эмес, ката болушу да мүмкүн. лап кылынган маани — жаңы.

4. кутусун. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кутун». Контекстке эки тең каршы келбейт. Анткени эпостун тексттеринде «кутусун салып нуна» — деген сап да, ошондой эле сөз эпикалык душман жөнүндө ра жатканда «кутун салып койнуна» деген үлгү да көп кезигет. жерде Догон баатыр мылтыгын асынып, мылтыктын дарысы салы кутусун койнуна салып белендеп деген мааниде түшүнсө да, ошо эле мылтыгын асынып, сыйына турган кутун койнуна салып — д маңызда кабыл алса да болот. Текстке кол жазмадагы үлгү бери.

5. сөлтдүү. Катчыдан ката кеткен, «сөөлөттүү» деген сөз контек туура келбейт, талап кылынган сөз — сөөлөтү.

6. деюу.

7. бутиндей.

8. тутундей.

9. түрөкүн. Катчы ката кетирген. Контекст боюнча сөздүн ту сы — түркүн.

14472—14484

1. жүрошин. Катчы ката жазган. Контекст боюнча жана Ы. А. чүрмөсүндө — «жүрүпсүн».

2. жатарсын. Ушул ыр сабы менен кол жазманын 554-бети бу Кийинки бет 557. Ортодо бир бет жок. Бул беттерге катар номер.

коюуда кеткен жаңылыштык эмес, чынында эле текст үзүлүп калган. Бул окуялардын өнүрүшүнөн эле эмес кол жазманын катчысынын өз белгисинен да даана көрүнөт. Мурдатан келе жаткан ык боюнча 554-беттеги тексттер жазылып бүткөн соң баракты аягына кийинки беттеги жазылуучу тексттердин биринчи сабынын башкы сөзү жазылган. Ал «тийиш». Ал эми кийинки баракта сөз «баатыр» — делип башталат.

Кандайдыр бир себеп менен айрылып жоголгон бир баракты эки бетиндеги жазылган тексттер Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Бул тексттерге ошол үлгүнүн негизинде киргизилип, кемтик толтурулду. Жоголгон баракты эки бетиндеги ыр саптарынын көлөмү 84 сап. Барак качан жоголгону, ошондой эле жоголуунун себеби белгисиз. Ошентсе да бул барак жоголгонуна көп убак өткөн деп болжолдоого болот. Анткени мурда кол жазманын ар бир барагында коюлган катар номерлер экөө эле. Алар 610-бет менен бүтүп (экинчи номер 910), 611-беттен тартып бир эле катар номер коюла баштаган. Мындай абал 617-бетке чейин улантылып келип, бирок 618-беттен тартып кайра эки номер коюла баштаган болчу (экинчи номер эмне үчүндүр 543-деп башталган). Ошол катар номерлердин жоголгон баракка чейинки көрсөтүлгөнү бири 554, экинчиси 629. Айрылып жоголгон баракта кийинки баракка коюлган катар номерлердин бири 631, экинчиси 557. Эгер ушул катар номерлер барак жоголгондон мурун коюлса катар номерлердин бири 557, экинчиси 632 болуу керек эле. Чынында андай эмес. Демек катар номерлердин бири кол жазмага барак жоголгонго чейин, экинчиси барак жоголгондон кийин коюлса керек. Кол жазмаларды каттаган инвентар китептердеги маалыматтарга караганда кол жазмалардын бетерин көрсөтүү иши отузунчу жылдардын орто чендерине таандык. Ушуга негизделип кол жазмадагы бир баракты жоголуу учурун отузунчу жылдардын ортолоруна чамалаш дешке негиз бар.

3. кычырап. Алгач «кылтырап» делип жазылган. Ал сөздү Ы. А. өз колу менен «кычырап» деп ондогон. Мааниси боюнча ондолуу туура.

14540—14554

1. сура. Мурда «сүрө» делип жазылган. Аны Ы. А. өз колу менен «сура» — деп ондогон. Сура — туура, анткени бул топоним эпосто көп эскерилген, белгилүү жайлардын биринен.

2. бүрүк. Мурда «бүрүк» — делип жазылган. Аны Ы. А. өз колу менен «чирик» деп ондогон. Чынында уйкаштыкка караганда манасчы айткан үлгү — бүрүк. Кыясы Ы. А. бул сөздүн маанисинен саясы себеп көрүп, аны башка сөзгө которгон өндөнөт.

14558—14580

1. кал таңга. Кайратына таң кал маанисинде. Ушул ыр сабы менен жоголгон баракка жазылган текст бүтөт.

2. камыш деб. Ал сөз сызылып башка сыя менен «кашы деб» деген сөз улай жазылган. Тактоону ким жүргүзгөнү белгисиз, бирок ондолуу туура.

3. жөрекдин.

14580—14608

1. устунен.
2. үсеңгисин.
3. түшкү. Контекст талап кылган сөз — төшкө. Катчынын сөздү ушул түрдө жазганы, же жазууда ката кеткени белгисиз.
4. сүрдөккөн.
5. сүрдиге.
6. оңолыб.
7. аушуб. Катчы сөздү ката жазган. Ал жазганды — «оошуп» деп окуса болот, андай маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — очоюп. Ы. А. көчүрмөсүндө — «очоюп».
8. чочойыб.
9. өкө.

14609—14639

1. майышыб. Маани контекстке туура келбейт, анткени кайгырганды билдирүүдө кабыргасы майышып дебейт, кабыргасы кайышып — дейт. Анын үстүнө «майышып» — деген сөз төмөнкү сапта бар. Бул жерде туурасы — кайышып.
2. көтергенде.
3. курзини.
4. докан.
6. колач.
6. тосты.
7. күнда. Мааны белгисиз. Контекст боюнча Ы. А. көчүрмөсүндөгү ушул жерде турган сөз «күрсү» туура келет.

14640—14659

1. чиренди. Талап кылынган маани «ширенди». Балким бул жазылуу атайын ык эмес, ката кетиши да мүмкүн.
2. төгүлди.
3. күркирашке. Кыясы сөздү жазууда катчы ката кетирген. Контекст боюнча талап кылынган сөз — күркүрөшү.
4. көмирге.
5. энду.

14660—14689

1. турыб. Ы. А. көчүрмөсүндө «төрө». Ушул маани контекстке да, ыр курулушуна да, ыргакка да «туруп» дегенге караганда тагыраак жооп берет.

2. катыгырак. Сөздүн бул формада болуп калышы катчыга эмес, манасчынын өзүнө таандык, ал «катуу» — деген эле маанини ырдын ыргагынын таламы үчүн өзгөртүп айткан.

3. келтир. Катчыдан кеткен ката. Контекст боюнча жана уйкаштыктын таламын эске алганда зарыл керек сөз — келатыр. Ы. А. көчүрмөсүндө — «келатыр».

4. эр. Сөз кол жазмада жок. Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Бул сөздүн ушул жерде болушу зарыл. Ансыз муун ченеми жетпей, ыргак бузулат.

5. кылыч. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн бул жерде болуусу зарыл, ансыз маани, ыр курулушу бузулуп калат.

6. кулды.

7. ойлонды.

8. кулдо. Ушул сөз ушул эле мааниде төрт сап ыр жогоруда «кулды» түрүндө жазылган.

9. оёйын.

10. соёйын.

14690—14710

1. мша. Сөздү «мыша» катары окуса да болот.

2. бул. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Болуу зарыл, антпесе саптагы муун жетишпей, ыргак бузулуп калат.

3. өкүнин.

4. машасы. Сөздүн уңгусун катчы үч сап жогоруда «мша» түрүндө жазган болчу.

5. көб.

6. өкөнин.

7. дуб.

8. сусушуб.

9. тушотушоб. Катчы сөздү ката жазган. Уйкаштыкка, контекстке караганда керек сөз — түшүшүп.

10. дурмет.

11. кагышты. Катчынын катасы, туурасы — калышты.

14720—14749

1. экеүи.

2. өкөси.

3. олтуриб.

4. айгай. Кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Болуусу зарыл, ансыз маани, ыргак, муун ченеми бузулат.

5. бозолган.

14750—14770

1. буролды.

2. урылду.

3. тутун.

4. кыйкырык. Катчы ката жазган, туурасы — кыйкырып.

5. кан. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Болуу зарыл, ансыз маани так болбой, ыр сабынын белгилери бузулуп кала

6. то. Контекст боюнча талап кылынган сөз — туу. Катчынын жа ганы атайылап жазуу эмес эле сөздөгү үндүү тамганын үстүнө тиеш лүү белгини койбой кеткен ката болушу да мүмкүн.

14771—14793

1. урошуб.

2. колтукдын.

3. чоюлыб.

4. жоюлыб.

5. обилуб.

6. туло. Оозеки сүйлөөдө ушул түрдө айтыла берет.

7. кансыраб. Ушул ыр сабы менен кол жазманын 635-бети бүтөт Бирок кийинки бетке 636-дегендин ордуна 637-делип номер коюлу калган. Бир эле барактын эки бети, андай болуу мүмкүн эмес эле Кыясы номерлеген адам жаңылып калган. Окуя үзүлбөйт, ыр саптары да ирээти менен берилген.

8. кантыраб. Катчы сөздү ката жазган. Туурасы — тантырап.

9. бүрө.

10. биреуи.

14797—14823

1. болчойгондор. Маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — булчуйгандар. Кыясы катчы ушул сөздү жазбай, сөздүн маанисин башкача түшүнүп калган.

2. мурдына. Оозеки сүйлөөдө ушул түрдө да айтыла берет.

3. чологондор. Катчынын катасы, туурасы — чолойгондор.

4. колагын.

6. кылыч. Бул сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн бул жерде болуусу зарыл, ансыз мазмун, ыр сабынын курулушу бузулуп калат.

6. улошуб. Контекст талап кылган сөз — өлүшүп (Ы. А. көчүрмөсүндө — «өлүшүп»), катчы ушул сөздү жазганын, же ката кетиргенин так айтуу кыйын.

7. солугандар. Маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — солойгондор.

8. мойнона.

9. куюлыб.

10. койнона.

11. шыңкыйгандар. Маани контекстке туура келбейт, катчы ката жазган, туурасы — шылкыйгандар.

12. урошдо. Контекстеги талап кылынган сөз — урушту. Бул кат-

чы шашып сөздөрдү чала жазганы, ошол эле шашкандыктан тамгаларга тиешелүү белгилерди так койбогондугу, анан айрыкча грамматикалык каталарды өтө көп кетиргендиги менен айырмаланат экен. Ошон үчүн кайсыл сөздү атайын максат — өзү тандаган ык менен жазганын, ал эми кайсыл учурда жөн эле ката кетиргенин айтуу кыйын. Анын үстүнө жазгандары көп учурларда формалык сырткы белгилери жактан талап кылынган сөздөн өтө эле алыс турушат.

13. бирео.
14. күркирейт.

14824—14850

1. капарышкан.
2. шоркыраган.
3. чалкайтыб. Катчы сөздү жаңылыш жазган. Андай маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — шалпайтып.
4. соруууны.
5. өлүкди.
6. ойкаштырыб.
7. күсүлерин. Контексттеги талап кылынган сөз — күрсүлөрүн. Кыясы катчы сөздү жазууда ката кетирген.

14860—14879

1. ойлашыб.
2. өлөкдин.
3. гириб.
4. суйлешиб. Катчы С. С. бул түрдө жазганы «сүйлөшүп» маанисинде окулган эле. Бул жерде ал маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз «сойлошуп» (сөз Ы. А. көчүрмөсүндө «сойлошуп»). Бул катчы ушул маанини жазганы, же жазууда ката кетиргени белгисиз.
5. зонкойтыб. Сөздөрдүн ушул түрдөгү жазылышын угулушуна карата жазылыш дешке да болор эле. Анткени ыр тутумунда обону менен оозеки айтылууда ушул мүнөздөгү сөздөр азыркы орфографиянын таламдарына ылайык жазылыш үлгүсүндө угулат деш кыйын, тескерисинче катчы сөздү «ойлошыб», «зонкоюшыб» катарында кабыл алуусу мүмкүн болгон түрдө айтылышы, же угулушу толук ыктымал. Ошон үчүн мындан нары ушул түрдөгү жазылыштар угулушуна ылайык жазылган сөздөр катары кабылданып, эгер маани бузулбай, даана билинип турган учурларда эскертүүсүз эле азыркы орфографиянын эрежелери боюнча туура жазылышында берилет.
6. кеткенде. Ушул ыр сабы менен башталган 639- (554-) беттеги тексттердин үстү жагындагы баракты ачык жерине «1922-жыл 7-(балким башка датадыр, так окулбайт) ноябрда Бозбаштык ажынын үйүндө (...) жаздым» — делген жазуу бар. Жогорудагыдай эле катчынын аты-жөнү окулбайт.

4880—14910

1. өкөндү. Сөздөн маани чыкпайт, кыясы катчы ката жазга текст боюнча туура келе турган сөз. Ы. А. көчүрмөсүндөгү «ө
2. өлөктө.
3. өткөндү. Кыясы атайын жазуу эмес, катчыдан ката кетке нөт, талап кылынган сөз — өткөндө. Сөздүн ал формасын катчы ку ыр саптарында «өткөндө» түрүндө эле жазган болчу.
4. өлөкөп. Катчыдан ката кеткен, керектүү сөз — өлүктүн.
5. өлөктүн. «Өлүктүн» — деген сөз мурдагы ыр сабынын а гы сөз болуу керек эле. Жазып үлгүрө албай, катчы чаташтыр кетирген. Бул жердеги талап кылынган сөз Ы. А. көчүрме ушул жерде турган — «көлүктүн».
6. батды. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн эле. Бирок бу уйкаштыктын таламына караганда манасчы айткан үлгү Ы. А. мөсүндөгү көрсөтүлгөн — «кетти». Анткени жеке эле ушул ж «күүгүм кирди, күн кетти» — делген түрдөгү ыр сабы салтты туу ыр сабынын бири катары башка жерлерде да кенен жолуга

Ушул факты катчылар манасчынын оозунан чыккан сөздөр үлгүдө жазуу менен эле чектелбей, кээде укандарын өз алды «редакциялап», ката айтылып калды дегендерин «ондоп» жазь көрсөтөт. Бул катчы манасчы айткан «күн кетти» деген сөзд эмес айтылып калды деп эсептеп, «күн батты» деп «ондоп» Ушундай мамиленин кесепетинен эң көп сөздөр, айрыкча кат нисин жакшы биле албаган терминдер ондоймун деген араке тыйжасында бузулуп жазылган болуусу мүмкүн.

7. көдөн. Манас менен жекеде кармашып жаткан Догон эл көчүрмөсүндө да «көөдөк» делген. Балким манасчы өзү жаңыл шы ыктымал. Текстке «Догон» катары берилди.
8. экеөнин.

14920—14931

1. көришбей. Маани контекстке туура келбейт, туура келү Ы. А. көчүрмөсүндөгү — көрүнбөй.
2. токтосон.
3. намнахорман. Ы. А. көчүрмөсүндө — «сабнамарман».
4. астымдагы. Контекст боюнча туурасы — астындагы.

14936—14960

1. белбооынан.
2. беб. Катчыдан ката кеткен, туурасы — бет.
3. борысты. Катчыдан ката кеткен, туурасы — барыптыр.
4. бузолган.
5. локойыб.
6. төштике.

7. тунаб.

8. атды. Катчы ката жазган. Контекст боюнча Ы. А. көчүрмөсүндөгү — «итти» деген маани туура келет.

9. төштүк. Ушул эле адам атын катчы төрт сап ыр жогоруда «төштик» (төштике) түрүндө жазган болчу.

14969—14989

1. гималай.
2. даңнын.
3. боенча,
4. остун. Контексттеги маани — үстүн. Катчы ушул сөздү жазганын, же ката жазып алганын кесе айтуу кыйын.
5. көлүкдин. Жазылууну «көлүктүн» катары да окууга болот. Бирок контекстке тагыраак туура келери — күлүктүн.
6. лаатманат дебайкырыб. Ы. А. көчүрмөсүндө — «лаанаттап акырып».
7. лайламалаху. Ы. А. көчүрмөсүндө — «ылайламалуу». Жогорудагы эки сөз катчыларда эки башка. Манасчы кайсыл түрдө айтканын так белгилөө мүмкүн эмес. Текстке кол жазмадагы үлгү берилди. Бирок айтуучуга таандык үлгүгө Ы. А. көчүрмөсүндөгү жазылыштар жакыныраак болушу да мүмкүн. Анткени ал сөздөрдү көчүрмөдө Ы. А. өз колу менен ондоп тактаган.

14990—15012

1. көлүкден минген колатыб. Ыр сабынын мааниси белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө мурдагы сап да, бул сап да такыр эле жок. Жалпы контекстке караганда бул жердеги ыр сабы «күлүктү минген чуратып» болушу мүмкүн. Катчы жазган ыр сабын «Күлүктөн минген кулатып» — деп окуса болор эле. Бирок, андай маани мазмунга туура келбейт. Кайып дан аттан кулабай эле урушка киргени кийинки саптарда даана айтылган. Жогорку сапта Манас атын бура тартып, бучкакка камчы салганы айтылгандан кийин өзү учунан кармап турган найзаны жулуп алуу процессин сүрөттөгөн көрүнүш «күлүктү минген чуратып» — делген маңызда берилиши мүмкүн. Балким бул жерде жазылбай калган башка ыр сабы, же саптар болуусу мүмкүн экендикти да жокко чыгарууга болбойт.

Башка болжол жок болгондуктан текстке катчы жазган ыр сабынын контекстке карата ондолгон үлгүсү берилди.

2. күркиреген.
3. урошта.
4. жанча. Катчыдан ката кеткен. Контекст боюнча талап кылынган сөз Ы. А. көчүрмөсүндөгү — жанчса.
5. индистиги.

5013—15038

1. күлдүрдин.
2. күлдүргүүчө.
3. абдолда.
4. көтөрүшиб.
5. жал. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. К
манын катчысы жазбай калтырып кеткен. Сөздүн бул жерде
зарыл, ансыз мазмун, ыр сабынын курулушу бузулат.
6. өлгөнин.
7. суралга. Ы. А. көчүрмөсүндө — суралык.
8. аман. Катчынын катасы, жазбай таштап кеткен.

15039—15069

1. акырып. Ушул ыр сабынан кийин жазылбай калып кал
сап ыр бар, аларга катчы бош орун калтырган. Бул жерде жа
калган ал эки сап ыр Ы. А. көчүрмөсүнөн алынып толукталды.
2. сууну. Ы. А. көчүрмөсүндө — «сона».
3. күргүндешиб. Сөздүн мааниси анча так эмес. Ы. А. көчү
дө күргүндөшүп». Балким «күргүштөшүп» дегенди туюнтар. О
эле «күргүн дешип» түрүндө айтылып, «күргүн» калмак сөзү
да ыктымал.
4. өлиги.
5. усту устуно.
6. кырган. Катчы ката жазган. Контекст боюнча туурасы
рылган.

15070—15089

1. көбчүлик.
2. орош.
3. койыб. Жазылышты кеткен ката деш жөндүү. Талап кы
сөз — куюп, катчынын жазганын «коюп» деп окуса болот.
4. юз.
5. өлүгине.
6. калбайелем. Катчыдан ката кеткен, туурасы — калбайт

15090—15119

1. танынан. Ы. А. көчүрмөсүндө — «тенынан».
2. калган экен караса. Ыр сабы 643-беттин аягына, ошонд
644-беттин башына да жазылып кайталанып калган. Кайтала
зарылдыгы жок эле. Катчыдан кеткен каталык. Текстке бирөө э
рилди.
3. урышдан.
4. коло. Атайын жазуу эмес эле ката кеткен болушу (сөз

дагы «у» тамгасына катчы шашкандыктан тиешелүү белги коюлбай калышы) да мүмкүн.

5. баскан. Катчы ката кетирген. Сөз контекстке караганда «баштап» болушу мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүндө — «баша». Бул маани да контекстке каршы келбейт. Текстке кол жазмадагы жазылганга сыртқы формалык белгилери жакыныраак турган «баштап» берилди.

6. урууш. Катчыдан кеткен каталык, туурасы — уруш.

7. бүгөн.

8. осончолык. Катчы «ш» тамгасынын үстүнө тиешелүү белгисин койбой жазып ката кетиши да мүмкүн. Мындай учурлар бул катчыда өтө эле көп кезигет.

9. үрбү зор. Контекст боюнча Ы. А. көчүрмөсүндөгү «Дүбүркан» делиш туура. Анткени сөз калмак колу жөнүндө бара жатат. Кыясы кол жазманын катчысы жаңылыш угуп, же туура эмес жазып алган өндөнөт.

15120—15147

1. кабшытымда дер эле. Ыр сабынын мааниси анча так эмес. Ушул саптан мурда турган, мазмуну буга тике байланышкан сап жазылбай түшүп калган өндөнөт. Ыр саптары эки катчыда бирдей. Буга караганда кемчилик манасчынын өзүнөн кетиши да ыктымал. Не болгон күндө да ушул ыр сабынан мурда эң болбогондо эле бир белгилүү эл, же жер аталып (мисалы: каканчындын көп эли же ж. б. сыяктуу), анан ошол эл (же жер) капшытымда делген маңыз келүүсү жөндүү эле.

2. өлгенден.

3. тирүси.

4. өбөкдөшиб.

5. журишти.

6. моңая.

7. чыйрашыб. Чыйралышып — кайрат кылып маанисинде. Ыр тутумунда жана жогорку ыр сабындагы «ыйлашып» делген сөзгө уйкаштыруу үчүн манасчы эле өзү сөздүн формасын өзгөртүп айткан.

8. монда.

9. муны. Сөздү «муну» — деп окуу жөндүү эле. Бирок контекстке андай маани туура келбейт. Талап кылынган сөз — мына. Балким катчы ушул сөздү эле «муны» түрүндө жазышы да мүмкүн.

10. кыжылдан. Катчыдан ката кеткен, туурасы — кыжылдаган.

11. кыйла. Катчынын катасы, контекст боюнча талап кылынган сөз — кылар.

12. этек. Катчыдан ката кеткен. Талап кылынган сөз — ээк.

13. мөштым.

15148—15170

1. кеп. Сөз кол жазмада жок, бирок Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн бул жерде болуусу зарыл. Ансыз ыр сабындагы маани белгисиз болуп, ыргак да бузулуп калат. Сөздү кол жазманын катчысы жазб таштап кеткен.

2. кодайым. Балким атайын жазылыш эмес эле, ката кеткен бол шу (сөздөгү «о» тамгасынын үстүнө аны «у» катары окууга мүмкүнд берүүчү белги коюлбай калып) да мүмкүн. Анткени катчы шыдыр а тылган тексттерди үлгүрүп жаза албагандыктан көп учурларда та галарга таандык тийиштүү белгилерди өз ордуна койбойт.

3. өлөк.

4. түрөк.

5. жман. Жазылышты «жымап» түрүндө окууга да болот.

6. болбойбо.

7. тубубыз.

8. урошбасак.

15180—15190

1. тусында. Атайын жазуу эмес, ката кеткен болуу да мүмкү Контекст боюнча сөздүн мааниси — тушунда.

2. тушында. Катчы эки сап ыр жогоруда ошол эле маанидеги сө дү «тусында» түрүндө жазган эле.

3. байгордан.

4. биз. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган, туурасы биздин.

5. түрүк.

6. маңгулмын.

7. бөлиниб. Ушул эле маанидеги сөз беш сап ыр жогоруда «бол ниб» түрүндө жазылган.

15198—15219

1. жети. Мындай маани контекстке тура келбейт, катчы сөздү к та жазган. Талап кылынган сөз Ы. А. көчүрмөсүндөгү — «чети».

2. канжут. Топоним Кенжут, Күнжүт делип аралаш айтыла бер Көбүрөөк колдонулганы кыргыз тилинин өзгөчөлүгүнө ылайыкташт рылган «Күнжүт» түрүндөгү үлгү. Бирок манасчы «Кенжут» түрүн айтышы да мүмкүн. Манасчы айткан үлгү белгисиз болгондукт тексттердеги көбүрөөк учураган эки үлгү — Күнжүт жана Кенжут ка сынысы жазылса ошол түрүндө кетирилди. Анткени манасчы өзү дайым эле бир түрдө айтпашы да ыктымал.

3. чыгарганга. Катчы ката жазган, туурасы — чыгарган го.

4. моет. Ы. А. көчүрмөсүндө — «мүйүт». Контекст боюнча талап к лынган сөз — мухит. Балким манасчы өзү бул сөздү мүйүт, мөйүт түрлөрүндө айтышы да мүмкүн. Сөздүн мааниси тагыраак билинип турс үчүн текстке «мухит» түрүндө берилди.

5. көлөндө.

6. өлибтүр.

7. көрибтүр.

15220—15245

1. бары. Талап кылынган маани — баарын. Кыясы катчы сөздү кыскартып чала жазган.
2. чогулоб.
3. жолдошы.
4. башына. Бул сөз жогорку сапта бар. Контекст боюнча бул жерде туура келүүчү сөз — кашына. Кыясы катчы жаңылып, мурдагы сөздү кайталап жазып алган өндөнөт.

15249—15269

1. колтугынан.
2. жолдоб. Маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — жөлөп.
3. көчиб. Сөздү «көчүп» деп окуса болор эле, андай маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — күчөп. Кыясы атайылап жазуу эмес, ката кеткен өндөнөт.
4. болиб. Жазылууну «болуп», же «бөлүп» деп окуса болор эле. Талап кылынган сөз — бөлөп. Балким катчынын ушул эле сөздү жазганы ушундай болуп түшкөндүр. Чынында ката жазылган сөз деш оң болор эле.
5. жуткурыб.
6. окшутыб.
7. тозгу. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кусучу».
8. сүекке.
9. тинтир.
10. түрткиле. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган. Туурасы — түрткүлөшүп.
11. бутет.
12. мөңкөген.

15270—15299

1. кустурыб.
2. буздурыб.
3. бүкенче.
4. кошо. Контекстке мындай маани туура келбейт, туурасы — кош.
5. тобтошоб.
6. жоктошыб.
7. көмиб.
8. өлөкти. Ушул эле маанидеги сөздү катчы мурда «өлөктө» (к. 14882-сап ыр) — түрүндө жазган эле.
9. өлөктү. Ушул эле маанидеги сөздү катчы сегиз сап ыр жогоруда «өлөкти», андан мурда «өлөктө» (14882-сап) түрүндө жазган эле.

15300—15324

1. аодора.
2. өңөриб.
3. кошон.
4. жонолиб.
5. көер (көйэр).
6. өнгөреб.
7. мысылмандын. Сөздү катчы мслмандын түрүндө жазган. зылышты мысылмандын катары окуп, «мусулмандын» деп алууга болот.
8. оюшоб.

15325—15349

1. көрер.
2. болдо. Ушул эле маанидеги сөз жогорку сапта — болды т жазылган.
3. тыйылычуу.
4. корадык. Маани контекстке туура келбейт, керектүү сөз радык.
5. тушошоб.

15350—15376

1. сусушиб. Ушул эле маанидеги сөздү катчы мурда «сус (к. 14702-сап ыр) түрүндө жазган болчу.
2. өлген жери. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көч сүндө — өлүгүн жыяр. Ушул маани туура.
3. көлүгө. Талап кылынган сөз — көлүгү. Катчынын жазганы саттуу жазылыш эмес, ката кеткен болушу да мүмкүн.
4. эсде. Ушул мааниде айтылышы да мүмкүн эле. Бирок у тыкка караганда жана маани тагыраак ачылсын үчүн «эр» де туура. Ал үлгү Ы. А. көчүрмөсүндө берилген.
5. урыша.
6. уруша. Үч сап ыр жогоруда сөздүн ушул эле мааниси — ша» түрүндө жазылган.
7. дөңкөрүшөб.
8. беттелип. Кыясы катчыдан ката кеткен. Контекст боюнча кылынган сөз — бет алып. Бул сөз Ы. А. көчүрмөсүндө бар.

15377—15402

1. жужурбей. Катны сөздү ката жазган, туурасы — жүрбөй. ыр сабынан кийин «Аламын дей кыйтайды» деген сап жазылып, сызылып салынган. Саптагы айтылган ой башка саптар менен эч ланышы жок, демек ашыкча жазылып кеткен. Кыясы андан кийин ген «Аламандап кытайды» деген сапты эле катчы биринчи сөзүн ылыш жазган өндөнөт да бүт сапты сызып салып, туурасын к жазган.

2. көйренирек.
3. бододон.
4. огына.
5. тонын.

15403—15429

1. мысылманга. Сөздү катчынын чийгени — «мслманга».
2. эке. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган, туурасы — экен.
3. анасы.
4. асыроома. Кыясы катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган өндөнөт. «Маймын тоосу» эпостогу көп эскерилген белгилүү топонимдердин биринен. Ы. А. көчүрмөсүндө — «асыроо маймын».
5. тосына.
6. суны. Сөз суу жөнүндө эмес. Кыясы катчы адатынча сөздү кыскартып чала жазган өндөнөт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «Сураны».
7. экен. Сөз кол жазмада жок. Катчы жазбай таштап кеткен өндөнөт. Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн ушул жерде болуусу зарыл, ансыз мазмун, ыр курулушу бузулуп калат.
8. түрүкке.
9. түшти.
10. бүрөкке.

15430—15451

1. жоголдо. Атайылап жазуу эмес эле, сөздөгү акыркы «о» тамгасынын **«у» катары окулуучу тиешелүү белгисин койбой кеткен ката** болушу да ыктымал. Талап кылынган сөз — жоголду.
2. сунерсиң. Кыясы сөз кыскартылып чала да жана ката да жазылган. Контекст боюнча талап кылынган сөз — сүйүнөрсүң.
3. оңолдо.
4. жөнөлдө.
5. элуу. Сөздүн мындай жазылышы буга чейин дайым «элүү» — деп окулуп келген. Бул жерде андай маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — эли, же айыл. Ы. А. көчүрмөсүндө — «айыл». Ушул маани контекстке тагыраак жооп берет.
6. бас. Эки катчыда тең ушул түрдө. Сөздүн, ошого байланыштуу бүт ыр сабынын мааниси анча так эмес. Балким бул жерде бас — ой, талаа маанисинде эле болушу мүмкүн. Андай маани жалпы контекстке каршы келбейт. Жалпы эле ушул ыр сабынан кийин бир сап ыр жазылбай түшүп калуусу да ыктымал. Айтылган ой даана болуш үчүн да жана ыр саптарындагы уйкаштыктын таламынан алып караганда да «Алганыбыз аз — деди» делген ыр сабы болуу жөндүү эле.
7. тодан.
8. көринсе.

15459—15481

1. кууан.
2. качышыб. Бул сөз жогорку сапта бар. Анын үстүнө жалпы контексттеги мааниге туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «шашышып». Ушул маани туура.
3. ормондорго. Ы. А. көчүрмөсүндө — «токойлорго». Манасчы өзү айткан үлгү кайсынысы экенин так айтуу кыйын. «Ормон» дегенди, ошондой эле «токой» да тексттердин башка жерлеринде көп эле кезигет. Ы. А. көчүрмөсүндөгү «ормон» делген сөздү көчүрмөчү «токой» деп которуп коюусу мүмкүн экендигин эске ала текстке кол жазмадагы үлгү берилди.
4. кутулдан нчы жан. Катчыдан ката кеткен. Ы. А. көчүрмөсүндө — «Кужулдаган канча жан». Ушул үлгү жалпы контекстке туура келет.
5. жоголдык.
6. жоболонды.
7. үркүн. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «өргүтүп». Ушул маани туура.
8. оён. Талап кылынган сөз — үйүн. Сырткы белгилери жактан өтө эле алыс турганына караганда бул сөздү катчы ката жазган болуусу да мүмкүн.

15486—15509

1. азматдын. Кыясы катчы же ката жазган, же адатынча сөздү кыскартып, чала жазган. Адатта жеке эле бул катчы эмес, катчылардын баары тең эле тексттерде өтө көп жолуккан бул сөздү «азамат» түрүндө туура жазышат.
2. уй. Контекстте талап кылынган маани — үй.
3. иесиз.
4. калды. Сөз кол жазмада жок, катчы жазбай калтырып кеткен окшойт. Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Бул жерде мындай сөздүн болуусу зарыл, ансыз мазмун да, ыр сабынын белгилери да бузулат.
5. курудо.
6. ташта уй убын. Ыр сабынан маани чыкпай калган. Ы. А. көчүрмөсүндө — «Таштап атып өрүшүн». Бул маани контекстке толук туура келет.
7. талкалаб. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Бирок контекстке «талап» тагыраак жооп берет.
8. убин.
9. үйүнү. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө «үйүнө». Бул маани да саптын маанисин так ачып бере албайт. Мазмунга жана уйкаштыкка (боюна) караганда бул жердеги сөз — «боюна» делиши туура.
10. озындун.
11. боюно.

15510—15538

1. саңыр. Катчы сөздү аягына чыгарбай кыскартып жазган, туурасы — саңыроо.

2. салыбтыр. Ушул ыр сабынан кийин жазылбай калган ыр саптары бары байкалат — бул сап менен кийинки сап байланышпай, ой үзүлүп калган. Ы. А. көчүрмөсүндө кол жазманын ушул жеринде жазылбай калган эки сап ыр бар. Алар үзүлүп калууну толуктайт. Саптар текстке киргизилди.

3. астануу.

4. өлбеген. Ушул ыр сабынан кийин Ы. А. көчүрмөсүндө кол жазмада жазылбаган эки сап ыр бар. Алар бул саптагы ойдун аягына чыгара айтылышып камсыз кылат. Ансыз ой аягына чыкпай, сүйлөм бүтпөй калган. Ал саптар негизги текстке киргизилди.

5. кыз. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган. Туурасы — кыздан.

6. кү киреген. Катчы сөздөрдү кыскартып жазса керек. Ы. А. көчүрмөсүндө буд сөздөр — «көңкү кирген».

15539—15577

1. дегенде. Ката кеткен, туурасы — деген.

2. жасоны.

3. барган. Кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Болуусу зарыл, ансыз мазмун, ыр белгилери бузулат.

4. адашкан. Маани контекстке туура келбейт, туура келүүчү сөз — атышкан.

5. колдой. Ушул ыр сабы менен кол жазманын 653- (578-) бети бүтөт. Кийинки бет 654. Катчы адаттагыдай эле 663-беттин аягына текстерден кийин 654-беттеги биринчи сап ыр кайсыл сөз менен башталарын (абасы Бакай) жазып көрсөткөн. Бирок 654-беттеги жазылган тексттердеги биринчи сөз «абасы Бакай» — деген менен башталбайт, «куурайдан» — деген сөз менен башталат. Мунун себеби кол жазмада эки сап ыр жазылбай калып калыптыр. Алар Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Ошондон алынып тексттер ордуна келтирилди. Ансыз чыгармада ты окуялар үзүлүп, мазмун түшүнүксүз болуп калат.

6. буулган. Ы. А. көчүрмөсүндө «бурулган». Эки вариант тең текстке карыш келбейт, бирок «буулган» тагыраак мааниге ээ.

7. колундуу. Кыясы атайылап жазуу эмес эле ката кеткен ө... нөт. Сөздүн туурасы — колунда.

8. үркүндин.

9. соңында.

10. көбөнгө. Сөздүн маанисы белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө «көбү жонго». Бул маани контекстке туура келет.

15578—15603

1. үркүндин.

2. тушуб. Катчылар Ы. А., С. С., башка катчылардын көбү да «түшүп» деген маанини «тушиб» түрүндө жазышуучу эле. Бул катчы а дан башка үлгүдө берет. Мындай көрүнүш табихый нерсе. Ант жалпы кабыл алынган эреже жок кезде ар бир адам сөздөрдү ө шүнүгү, кабыл алуусу боюнча жазганы, ошонун натыйжасында би түшүнүктү чийүүнүн көптөгөн айырмалуу үлгүлөрү пайда болгону нөн өзү түшүнүктүү. Ал эле эмес бир катчы өзү да бир сөздү ту үлгүдө жазуусу да жөндүү иш. Анткени дайым кармана турган ту туу эреже, үлгү болбогондон кийин бир жолу жазганын эстен чыг жиберип, экинчи жолу башкача жазуусу толук боло турган көрү Ушуга байланыштуу бир маанинин түрдүүчө жазылып калган үлгү. бир катчы жазган тексттин көлөмүндө, б. а. ар бир катчыныкы өз берилди. Эки катчы жазган сөздөрдөгү айырмаларды атайылап гилеп көрсөтүүнүн зарылдыгы жок деп эсептедик. Анткени ал уч эскертилүүчү сөздөрдүн саны эбегейсиз көбөйүп кетер эле.

3. жолдошо. Ушул маанидеги сөздү бул катчы мурда «жолдо түрүндө жазган эле (к. 15245-сап ыр). Азыркы жазылыш атайын эмес, ката кетиргендик болушу да ыктымал. Анткени сөздөгү эң ак кы. «о» тамгасынын үстүнө белги коюлса эле ал «у» болуп, сөз «ж дошу» делип окулуп калмак. Белгилерди катчы көбүнчө койбойт абал тажрыйбасыз катчы шыр айтылган сөздөрдү үлгүрүп жаза ал шашкандык менен түшүндүрүлүүчү нерсе. Катчы көп учурларда се аягына чыгара жазбай кыскартып кетүү да ушуга байланышк Эскерүүгө кирген сөздөрдүн санын ыксыз көбөйтпөс үчүн мындан н ушул мүнөздөгү жазылуулар — мааниси ачык билинип туруп, ая тамгага тиешелүү белги коюлбаган үчүн гана формасы анча-мы өзгөрүп калган сөздөр башка зарылчылык болбосо атайылап көрсө лүп олтурбай эле туура үлгүдө берилет.

4. өңгеси.

5. ок. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Бирок Ы. А. көчүрмөс дө — «төп». Ушул маани контекстке тагыраак туура келет.

6. сумбатын.

7. жобына. Сөз кыскарып, аягына чыкпай калса керек, контекс талап кылынган сөз — жообунан.

8. устуне.

9. ошонун. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Бирок анда ыр бындагы ой так бүтүп, стиль жактан сөздөр туура курулуу үчүн «Т май аткан огунан» деген мазмундагы ыр сабы болуусу жөндүү э Андай ыр сабы эки катчыда тең жок, башка саптар да экөөндө бирд Демек ойду аягына чыгарган башка маалымат жок болгон соң сүйл ушул ыр сабынын өзүндө бүтүшү зарыл. Андай үлгү Ы. А. көчүр сүндөгү ушул «ошонун» деген сөздүн «ушундан» түрүндө берилиш де бар.

15604—15660

1. коркоб.

2. болдоң.

3. көрө. Маани контекстке туура келбейт, Ы. А. көчүрмөсүндө — «куру». Кыясы кол жазманын катчысы ушуну жазам деп ката кетирген окшойт.

4. экчемини6. Катчы ката жазган. Ы. А. көчүрмөсүндө — эрдемсинип. Ошол маани контекстке туура келет.

5. өтөб.

6. кызым. Катчы ката кетирген, туурасы — кызы.

7. жолуу. Ы. А. көчүрмөсүндө — жолоп. Ал маани контекстке туура келет.

8. дүкен. Маани белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө — доңуз. Ушул түрдө айтылуу мүмкүн.

9. бузду. Ы. А. көчүрмөсүндө — бууду. Ушул маани контекстке туура келет.

10. куны.

11. капыр. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Болуусу зарыл, ансыз ыр сабындагы ыргак бузулуп, сөздөр ырга окшобой калат.

12. жоноб.

15670—15693

1. кыркыраб. Сөз жогорку ыр сабында бар. Кайталануунун зарылдыгы жок. Ы. А. көчүрмөсүндө — зыркырап. Ошол маани туура.

2. жасосо.

3. калды. Ушул ыр сабынан кийин Ы. А. көчүрмөсүндө кол жазмада жок эки сап ыр бар. Алар тексттен экени күмөнсүз. Саптар орду-на киргизилди.

4. нөкери.

5. көчке.

6. ойреткен.

7. болушкан. Маани контекстке туура келбейт, Ы. А. көчүрмөсүндө — бурултткан. Бул маани контекстке ылайык.

15700—15724

1. колонда.

2. жолунун. Маани контекстке туура келбейт, кыясы жазууда ката кеткен. Ы. А. көчүрмөсүндө — жолунан. Бул маани талапка каршы келбейт.

3. жай. Туурасы — жаа.

4. төшкен.

5. кугандай. Катчыдан ката кеткен, туурасы — «кургандай».

6. каош. Сөз «коош» делип окулушу мүмкүн. Андай маани контекстке каршы келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — комузу. Маани бул түрдө да айтылышы мүмкүн.

7. калам.

15725—15749

1. асыл. Бул түрдө айтылышы да мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүн «жакут». Текстке ушул маани кетирилди. Анткени жаңы катчы «ж деген сөздүн маанисин ачык биле албагандыктан өзүнчө которуп зып коюшу да мүмкүн.

2. арслaндай болгон жан экен. Ушул түрдө айтылышы да мү эле. Бирок ушул ыр сабы Ы. А. көчүрмөсүндө — «Арстандай ка жан». Бул үлгү түзүлүш жактан Сагымбай манасчынын стилине кын, анын үстүнө башка ыр саптары менен уйкаштыгы так келет (а тан, кандай жан, нурланган ж. б.) кол жазманын катчысы жазган уйкаштыкка такыр кирбей калган.

3. колак.

4. зумырат.

5. куюлгат. Катчыдан ката кеткен, туурасы — куюлат.

6. жумарланыб. Катчыдан ката кеткен, туурасы — жубарлан

7. бурылат. Сөздү «бурулат» деп окуса болот. Талап кылынган ни — буралат.

8. карамаган. Туурасы — кармаган.

9. каңкороң.

15750—15779

1. ойлоныб.

2. аоз.

3. ыткени. Катчынын катасы, туура келүүчү сөз — өткөнү.

4. жүгин.

5. сонындын.

6. тоде. Контекстке караганда сөз «төөдө» дегенди туюнтат. « деген сөздү катчы эки сап ыр жогоруда «туе» түрүндө жазган эле

7. келем. Контекст боюнча сөздүн мааниси — келем.

8. кыбат. «Кыйбат» катары кабыл алууга да болот. Сөз ос сүйлөөдө «кыйбат» түрүндө да айтылышы мүмкүн.

9. төө. Ушул эле маанидеги сөздөрдү катчы жогоруда « (15768-сап ыр), то (тоде) (к. 15770-сап ыр) түрүндө жазган эле.

15780—15806

1. иери.

2. мууны.

3. жормолоб.

4. сен. Кол жазмада бул сөз жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Се болуусу зарыл, ансыз мазмун, ыр белгилер бузулуп калат.

15807—15832

1. кимсиң. Ушул ыр сабынан кийинки эки сап ыр кол жаз жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Жалпы мазмунга, ыр саптарынын

15862—15880

1. журичуу.
2. тирүүликден.
3. журбей.
4. гүнү.
5. батырдан. Талап кылынган сөз — баатырдын. Катчынын жазганы атайын ыгы болушу да, ошондой эле ката кетирген болушу да мүмкүн.
6. кыздын. Талап кылынган үлгү — кыздан. Жогоркудай эле атайын ык болушу, ошондой эле ката кетиши мүмкүн.
7. ужутунды. Ы. А. көчүрмөсүндө — олутунду. Бул маани контекстке тагыраак туура келет.

15887—15909

1. өлтүрайын.
2. деб. Ушул ыр сабы эки жолу жазылган. Саптын экинчи лышында «өлтүрөйүн» — деген сөз «өлтүрейин» делип жазылга рылчылыгы жок болгондуктан кайталанып жазылган эки саптын чиси алынып салынды. Ушул ыр сабынан кийин 660- (583-) аягындагы ачыкка 1922 инчи жыл 9-ноябрда Ажы району Бозб ажынын үйүндө шол элде Тешик мектебинде мугалим болуп Пишпек уезд (катчынын аты, же атасынын аты мурдакылард окулбайт) жаздым» — делген жазуу бар.
3. суюниб.
4. усту.
5. угыңыз.
6. намысбы. Ы. А. көчүрмөсүндө — насиби. Контекстке ушуни жакыныраак.
7. жүкбиз. Маани белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө — жүрбүз маани контекстке каршы келбейт.
8. каламаңыз.

15910—15939

1. олом.
2. очоштун. Катчы тамгаларга тиешелүү белгилерди ке койбой кетет. Мисалы: ушул, «очоштун» делген сөздү ал чы «очостун» катары жазган.
3. олбойбу.
4. өкүматтын. Сөз манасчы тарабынан ушул түрдө айтылы мүмкүн.
5. өлтөргөн. Бир сап жогоруда ушул эле сөздү катчы «өлт түрүндө жазган эле. Катчынын тамгаларга таандык белгилер койбогондугунун натыйжасында туура эмес, же бурулуп жазылу дын даана далилинин бири ушул. Эгер «өлтүргөн» делип жаз сөз жанында турбаганда катчынын ошол эле сөздү ортодогу «ө гасынын үстүнө аны «ү» катары окууга боло турган белгисин к жазганы «өлтөргөн» делип атайылап жазгандык катары кабыл а эле. Эгер ал жазууну ката кеткен деп эсептеп «өлтүргөн» катар ганда жазылган факты так көрсөтүлбөгөн катары түшүнүлүп ка
6. куру. Маани контекстке туура келбейт, талап кылынга «көр». Кыясы катчы «кор» деген сөздүн маанисин өзү түшүнбе түшүнүксүз болуп калат,— деп эсептеп, манасчы айтканды өз ал «чечмелеп» түшүндүрүп «куру» — деп жазса керек. Бул жана ки ыр саптар Ы. А. көчүрмөсүндө жок.

15940—15960

1. тубун.
2. озинен. Жазылууну «өзүнөн» деп окуса болор эле. Бирок

маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — узунунан. Кыясы катчыдан ката кеткен. Ы. А. көчүрмөсүндө — «узунунан».

3. олтутдын. Кыясы катчыдан ката кеткен. Жазылгандын сырткы формалык белгилерин жана контекстин талабын эске алганда талап кылынган сөз — өлтүрттүн. Ы. А. көчүрмөсүндө — «өлтүрмөк». Бул маани да контекстке каршы келбейт.

4. журчо.

5. сөгин.

6. калмакгакан. Сөздүн мааниси түшүнүксүз. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кадкыма кадын». Бул маани контекстке каршы келбейт.

7. кызды. Манасчы айтканды катчынын «ондоп» — редакциялап жазууга кылган аракеттеринин ачык көрүнүшүнүн бири. Манасчы «кызды коштоп кыраан Манасын» деген түрдө ыр сабын айтуусу такыр мүмкүн эмес. Ал «Кыз коштоп кыраан Манасын» — деген үлгүдө айткану күмөнсүз. Бирок аны ошол өз үлгүсүндө жазбай катчы саптагы ыргактын таламына ылайык жутулуп калган — түшүп калган «кыз» ды» деген сөздүн уланды мүчөсүн өз ордуна кошуп, сүйлөмдү туура формада түзүүгө аракет кылган. Сөз Ы. А. көчүрмөсүндө «кыз» түрүндө.

15970—15989

1. көп. Сөз кол жазмада жок. Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн бул жерде болуусу зарыл. Ансыз мазмун, ырдын курулуш белгилери бузулат.

2. колондары. Атайын жазуу эмес, ката кеткен болушу да ыктымал. Мисалы: сөздөгү «о» тамгаларынын биринин үстүнө белги коюлса сөздүн сырткы белгилери талап кылынган сөзгө (кулун) жакыныраак болмок. Муну катчы биле туруп эле шашкандыктан белги койбой кетиши мүмкүн.

3. тууз.

4. торгон.

5. бөжүтү. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган. Туурасы — бөжүтүп.

6. бого.

7. көп. Кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн ушул жерде болуусу зарыл. Ансыз мазмун, ырдын курулушу бузулат.

8. куржунын.

15990—16008

1. келишиб. Ыр сабы саптар арасындагы ачыкка жазылган. Чынында мурда «Терибжүрген андан көб» — деген ыр сабы жазылып, бирок ал сызылып салынган да «Токтобой чаап келишип» деген сап-анын ордуна жазылган. Ы. А. көчүрмөсүндө сызылган ыр сабы жок. Башка тексттер эки катчыда бирдей. Бул катчынын сызылган сапты эмне үчүн, кайдан алып жазганы белгисиз. Кыясы мурдагы ыр сабынын маанызына карата эле өзү ушундай болотко — деп алдын-ала жазы манасчы айткан сап башка болуп калганда сызып, ордуна ти текстти жазган өндөнөт.

2. сандн. Бул жазылышты «сандын» деп кабыл алууга б Жөн гана тиешелүү «а» тамгасын катчы жазбай кеткен. Баш тарда бул сөз «сандан» түрүндө эң көп жолугат.

3. уйды.

4. озыб.

5. жолдошынан.

6. чуркыратыб.

7. күлөктү.

16010—16040

1. торыб. Сөз даана жазылбай калган. Сөздүн башкы та «т» деп да, «к» деп да окууга болот. Жазылган сөз эгер башк гасы «т» болсо «торыб» делип кабыл алынып, «туруп» катары ок мүмкүн. Ал эми башкы тамга «к» делсе сөз «көриб» делип кабы нып, «көрүп» дегенди туюнтат. «Көрүп» контекстке туура келбе мек «туруп» болушу мүмкүн. Анда да маани анча так эмес. Ы. чүрмөсүндө — куруп. Ушул маани контекстке тагыраак жооп бе

2. туара. Ы. А. көчүрмөсүндө — тоборо. Ушул үлгү текст рилди.

3. жодан.

4. көргөнө. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөс көңүлү. Ушул маани туура.

5. бийиб. Маани белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө — кийип. текстке ушул маани туура келет.

6. кутулыб.

7. кууаныш. Сөздүн туура формасы — кубаныч. Ыр тутумун гактын таламына ылайык «кубанч» түрүндө айтылышы да мүмкү

16050—16070

1. мында. Катчы сөздү чала жазган. Туурасы — мындай.

2. байче. Катчы сөздү кыскартып, чала жазган. Туурасы—ба

3. гөмилет.

4. өлөрсөң. Жазылуу атайын жазылыш эмес, тиешелүү белги бай калган ката болушу да мүмкүн.

5. озиндин.

16072—16100

1. озум.

2. түрөкдүн.

3. журбесең. Жазылганды «жүрбөсөң» деп окуса болот, маани анча так эмес, анын үстүнө буга уйкаштыкка түшкөн «түр

деген сөзгө уйкашуусу да дал келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «жүрүпсүн». Мурдагы үлгүгө караганда маани жактан да, уйкашуусу да бул түрдөгүсү талапка алда канча жакыныраак.

4. көздейлик.

5. өздери.

16109—16120

1. байче. Сөздүн мындай жазылышы ката кеткенден эмес, атайын ык окшойт. Анткени мурда да катчы «байбиче» дегенди ушул түрдө «байче» (к. 16053-сап ыр) — деп жазган эле.

2. бу. Сөз эки жазылып калган.

3. кайда. Ыр сабындагы муун өлчөмү сакталыш үчүн ушул сөз үч жолу кайталаныш керек эле. Катчы бирин жазбай кеткен.

16140

Ыр сабындагы муун өлчөмү сакталыш үчүн ушул сөз үч

Катчы ката жазса керек.

— делген сөзү сап ичинде-
анткени ага акыл келбейт ко — деп сүй-
делиши мүмкүн. Ал эми Ы. А. ага деген
жазылып калган. Контекстке караганда ыр
туура үлгүсү — «Акыл ага жетпейт ко». Кол жазмадагы ыр сабында берилген «а» ошол түрдө айтылышы да мүмкүн, ошондой эле манасы «ага» деп айткан үлгүнү катчы өзү «аа» түрүндө жазышы да ыктымал.

8. кымбаты. Кийинки сап «Чалыбай сурап калганы» — делет. Буга караганда бул кимдин кызы экен? — деген маанини туюнткан ыр сабы же бир нече сап ыр болуу керек эле. Андай сап, же саптар эки катчыда тең жок. Балким мүчүлүштүк манасчынын өзүнөн кеткендир, ошондой эле ушул жерде жазылбай калган ыр сабы, же саптар болуу мүмкүндүгүн да эсептен чыгарып коюуга болбойт.

ор. 16150—16179

1. кушду. Сөздү манасчы өзү эле «куштү» түрүндө айтышы да мүмкүн. Туура үлгүсү — кучту.

2. олтурбой. Жазылууну «олтурбай» — деп окууга болбойт, ко тексте талап кылынган маани — өлтүрбөй.

3. денимди. Сөз «тенимди» делип окулат. Ушул түрдө да айтылышы мүмкүн. Бирок, маани жалпы контекстке так туура келбей Ы. А. көчүрмөсүндө — «динимди». Бул маани да контекстке туура келбейт. Жалпы маанини, ошондой эле уйкаштыктын (диниңди) талабы эске алганда бул жерде — дилимди.

4. тубу.

5. олум.

7. көнемди.

8. тордом.

9. оёңды.

16180—16207

1. кууангандан.

2. туше.

3. дунием.

4. бутсе.

5. деб. Ушул ыр сабынан кийин сүйлөмдү жыйынтыктай турган-ой айтылбай калган. Анткени Карабөрктүн энеси сөзүн бүтүргөндүгү ушул жерде (же эки сап ырдан кийин) айтылуу керек эле. Эки катчыда тек текстер бирдей. Балким манасчы өзү ойдун логикалык жыйынтыгын так бере албай калгандыр.

6. эгей чыгай.

7. ашкан. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Бирок жалпы контекстке анча так туура келбейт, анткени сөз болуп жаткан эпикалык элди ашкан душман дешке негиз жок. Ы. А. көчүрмөсүндө — «атышкан». Ушул маани контекстке тагыраак туура келет.

8. айтканым. Туурасы — айтканын.

16208—16232

1. монун.

2. корлук. Сөз оозеки сүйлөөдө ушул түрдө айтылышы да мүмкүн.

3. зорлук. Оозеки сүйлөөдө, айрыкча эки сөз, корлук-зорлук түрүндө кош сөз катары бирге айтылганда, ушул түрдө да айтылышы мүмкүн.

4. буйроб.

5. колунуу. Катчы сөздү ката жазган. Туурасы — колуна.

6. булундырыб. Сөздүн жазылышын «булундириб» деп окууга да болот.

7. дога.

16233—16259

1. турдуудон. Сөздүн мааниси белгисиз. Жазылыштагы «р» там-

мүмкүн.
3. корлугынан.
4. кошуу. Ушул түрдө айтылышы да, ошондой эле катчы «кошуун» деген сөздү аягына жеткирбей чала жазып коюшу да мүмкүн.
5. мендеси.
6. бары. Туурасы — барбы.
7. бүлдирбе.
8. кууатынды.
9. урушкан. Сөз эки катчыда тең ушул түрдө. Бирок жалпы контексти эсепке алганда сөздүн «урушар» түрүндө болушу туура өңдөнөт. Текстке катчылардагы жазылган үлгү берилди.

16260—16289

контекстке туура келбейт, катчы жаңылыш ы. А. көчүрмөсүндө — «түмөндөп». Ушул маа-

3.
4. олтуруб. Сөздүн унгусу жогорку эле ыр сабында «өлтүр» (өлтирбе) түрүндө жазылган эле. Бул жердеги талап кылынган «өлтүрүп» деген сөздү катчынын жазганын, жогорку ыр сабындагы жазылышты эске алганда, ката кетиргендик деш жөндүү.

16290—16301

1. алыб. Сөз эки катчы да тең ушул түрдө. Бирок маани контекстке туура келбейт. Анткени ушул жерде Бакайдын сөзү бүтүш керек эле. Текстте ой улана турган маңыз берилип калган. Талап кылынган үлгү — ал — деп. Балким манасчы жаңылып калышы да мүмкүн. Ошондой эле катчылар мурдагы ыр саптарынын мүнөзү боюнча эле жазып салышы да ыктымал.
2. күнчүүлөк.
3. озине. Сөз «өзүнө» деп окулат. Катчы же ката кетирген, же сөздү аягына чыгарбай чала жазган. Туурасы — өзүнөн.
4. ондоныб. Сөздү жазылышына карата «ондонуп» — деп окуса болор эле, бирок контекст талап кылган сөз — өңдөнүп. Балким катчы жазууда ката кетиргендир. Ы. А. көчүрмөсүндө — «өңдөнүп».

16310—16330

1. чебендер. Эки катчыда тең ушул түрдө. Маңызга караганда калмак урууларынын бирининаталышы.

2. үзөндөкө. Маани анча так эмес. Ы. А. көчүрмөсүндө дөкү». Қыясы кол жазманын катчысы ушул эле сөздү жазууг тенген өңдөнөт.
3. гөб.
4. ошондо. Бул сөз жогорку ыр сабында да бар. Анын үс бири-бирине уйкаштыкка түшкөн. Мындай көрүнүш Сагымба чыда жолукпаган белги эле. Текст эки катчыда бирдей. боюнча эки жолку «ошондо» делгендин биринчи жолкусун дешке болот. Бирок баары бир уйкаштыкка так келбейт, ант гымбайдын ыр куруудагы мүнөздүү ыгы боюнча «ушунда» де «тушунда» делген уйкаштык болуу керек эле. Қыясы манасчы лүштүк кетирген өңдөнөт.

16340—16369

1. ордунда. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Маани кө каршы келбейт. Бирок жогорку ыр сабындагы ушул сөзгө у сөз — «борумдуу». Уйкаштык так болуу үчүн бул жерде « делиш жөндүү эле. Ал маани контекстке тагыраак туура келе
2. мундууны. Ы. А. көчүрмөсүндө — «муну». Контекст бо лап кылынган сөз — мөндүнү.
3. кууаңгандан.
4. аозынан.
5. гүлди.
6. мондо.
7. көтөрди.

16370—16389

1. жатыр.
2. түгөл.
3. жүгире.
4. лыпылдоб.

16390—16417

1. кыйла. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. дүн ушул жерде болуусу зарыл. Ансыз мазмун, ыр белгилери
2. бүтүшиб.
3. корык.
4. уйлууси.
5. кошы. Сөздү «кошу» катары кабылдоого болбойт, антк текстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — кошо. Қыясы сөздү ката жазып алган.

16418—16449

1. буббутон.
2. шахадат.

3. дуйнесин.
4. берөге.
5. көмүш.
6. герекинин.
7. жандан. Контекст боюнча талап кылынган сөз — жанга.
8. соратыб.
9. уйдун. Талап кылынган маани — үйдүн. Катчы ката жазган өндөнөт.
10. уюн. Талап кылынган маани — үйүн. Сыртқы белгилери өтө эле алыс болгонуна караганда балким катчы сөздү ката жазгандыр.
11. көтүруб. Сөздү «көтөрүп» деп окуса болот. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн. Бирок Ы. А. көчүрмөсүндө — «көтөртүп». Бул маани контекстке тагыраак туура келет.
12. дурие.

16450—16474

1. көтүр.
2. бүгүштин.
3. бүктөөдеги.
4. бүркирей.

16475—16550

1. бирбийиб.
2. бырышы. Маани контекстке туура келбейт, Ы. А. көчүрмөсүндө — «кириши». Ушул маани туура.
3. кесилди. Маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — керилди.
4. туюн. Кыясы катчы сөздү кыскартып, чала жазган. Талап кылынган сөз — туюгун.
5. жоюб. Маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — «оюп».
6. бузыбтыр.
7. сөктөн. Ы. А. көчүрмөсүндө — «сөөгүнөн». Ушул үлгү ыргакка ийкемдүүрөөк.
8. жүреги. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «төрөн». Ушул маани туура.
9. жулуу.
10. гор.
11. тартуусына.

16531—16550

1. тура.
2. төлгөчө.
3. кар. Катчы сөздү аягына чыгарбай чала жазган. Туурасы — кара.
4. түлөктүү.

5. жеркендикде. Сөз ката жазылгандыктан маани бузулуп к Туурасы — жеркендикке (сөз Төлөк жөнүндө болуп жатат).

16560—16571

1. деилда.
2. желекдетиб. Сөздүн мааниси контекстке туура келбейт. көчүрмөсүндө — «желкилдетип». Ушул маныз туура.
3. туо.
4. кууанганы.
5. малдан. Ушул ыр сабынан кийин бир сап ыр жазылбай к Ал сап Ы. А. алынып орду толукталды.

16590—16609

1. көбүү.
2. муюз.
3. бутди. Сөзгө жумшартуу белгисин койбой кетип, катчы кетирген болушу да ыктымал. Кыбачы коюлса сөз «бүтди» к окулат эле да сырткы белгиси боюнча керек сөзгө жакыныраак ту
4. болышыб. Бул сөздү жазууда да катчы тиешелүү белги к кетсе керек. Зарыл керек сөз — бөлүшүп.
5. нымаз.
6. көришиб.
7. көнишиб.

16610—16640

1. колу. Маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган ни — жолу.
2. көргезбей.
3. ажал. Катчыдан ката кеткен. Туурасы — абал, же абалы.
4. кутуроб. Жазылышты «кутуруп» деп окууга болбойт, тала лынган маани — которуп. Балким атайын жазуу эмес, катчыда кен ката болушу да ыктымал.
5. дубурон. Жазылганды «дүбүрүн» деп окууга болот. Бирок маани контекстке туура келбейт. Талап кылынган сөз — дүрб Ы. А. көчүрмөсүндө — «дүрбөөнүн».
6. ай. Кол жазмада бул сөз жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. С ушул жерде болуусу зарыл, ансыз мазмунга, ыр курулушуна келет.
7. дун.

16650—16679

1. созулыб.
2. жүктешиб. Ушул ыр сабынан кийин кол жазмада жаз калган эки сап ыр бар. Алар Ы. А. алынып, ордуна келтирилди.

3. чөк. Мындай маани контекстке туура келбейт, талап кылынган сөз — шүк. Катчы ушул сөздү жазганын, же ката кетиргенин так айтуу кыйын.

4. тобтешиб.

16680—16710

1. кошты.
2. жүктетиб.
3. бүктетиб.
4. бутун. Контекст боюнча бул жерде талап кылынган сөз — бөтөн. Катчы ушу сөздү жазганы, же ката кетиргени белгисиз.
5. андан көп. Бул сөз кийинки ыр сабында бар. Ы. А. көчүрмөсүндө «эки жүз». Ушул маани туура.

16712—16719

1. катданыб. Катчы эки сөздү бириктирип, кыскартып жазып койгон. Туурасы — катын аттанып.
2. жол-жолдон. Сөздүн мааниси так эмес. Контекстке караганда «жолдогон» (узаткан маанисинде) болушу мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүндө бул жер жок. Балким манасчы жогорку ыр сабындагы «болжолдон» деген сөзгө уйкаштыруу үчүн эле сөз жазап коюшу да мүмкүн.

16730—16740

1. журтдердан. Контекстке караганда — журттары. Анткени сөз жолдогу элдердин Манастан соогат сурап алганы жөнүндө болуп жатат.
2. малды. Туурасы — малы.
3. жалгыз. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн болуусу зарыл, ансыз мазмун, ыр белгилери бузулат.

16750—16769

1. даосы.
2. күлкүлүсн. Сөз «күлкүлүүсү» — делип окулат. Ушул түрдө да айтылышы мүмкүн. Бирок Ажыбайга карата көбүнчө «күлдүрүүчү», «күлдүргүчү» деген эпитеттер колдонулуучу эле. Ошону эске алганда балким бул жерде катчы сөздү өзгөртүп жазган болушу да ыктымал.
3. камба. Катчы сөздү чала жазган. Туурасы — Камбар.
4. акыдай.
6. далы. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн бул жерде болуусу зарыл. Ансыз мазмун, ыр белгилери бузулат.
6. көргөчүү.
7. беруучо.

8. шомдок.
9. жонодо.
10. күүлениб. Оозеки сүйлөөдө ушул түрдө да айтыла берет.
11. ачуусы. Оозеки сүйлөөдө ушул түрдө айтылышы да мүмкүн.

16770—16796

1. шаңкайган. Бул сөз жогорку ыр сабында бар. Контекстке караганда «чаңкайган» болуусу жөндүү.
2. жеткени. Сөздүн туурасы бул жерде — жеткенде.
3. гелиндер.

16797—16830

1. жан. Ушул кол жазманын 679-бетиндеги акыркы сап ыр. Баруктын баш жагында сол жак капталдагы ачык жерге (...) 8-ноябрда жаздым» делген жазуу бар. Жазуу катчыга таандык.
2. тийип. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Ушул жерде бул сөздүн болуусу зарыл, ансыз мазмунга, формага зыян келет.
3. баарыңыз. Ушул ыр сабынан кийинки кол жазманын катчысы жазбай таштап кеткен эки сап ыр Ы. А. көчүрмөсүнөн алынып толукталды.
4. өкөбизге.
5. кошо. Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндөгү «тушу» деген сөз туура.
6. өлтүриб.

16840—16850

1. онбыз. Оозеки сүйлөөдө ушул түрдө айтылышы да мүмкүн.
2. онубыз.
3. кака. Маани белгисиз. Кыясы катчыдан ката кеткен. Ы. А. көчүрмөсүндө — «кынк». Ушул маани туура.

16854—16874

1. олар.
2. көет.
3. аоздан.

16875—16900

1. жыгылчо.
2. чыгылчо. Жогорку ыр сабындагы «жыгылчу» деген сөзгө уйкаштык так келсин үчүн сөз өз туура үлгүсүндө «чыгуучу» делбей, «чыгылчу» деген түрдө айтылышы да ыктымал. Текстке сөздүн туура үлгүсү берилди.

3. гүчө. Сөздүн мааниси белгисиз. Контекстке жана уйкаштыкка караганда талап кылынган сөз — көрөгөч. Ы. А. — «көрөгөч».

4. бигилни. Маани түшүнүксүз. Ы. А. көчүрмөсүндө — «билегеч». Ушул маани туура.

5. кезеген. Маани контекстке каршы келбейт, ушул түрдө айтылышы мүмкүн. Бирок Ы. А. көчүрмөсүндө — «кездеген». Эпосто сөз айкашы ушул үлгүдө көбүрөөк жолугат. Анын үстүнө уйкашкан сөз — сезбеген. Буга уйкаштык тагыраак келсин үчүн жана контекстке тагыраак жооп берерин эске алганда сөз «кездеген» болуусу туура.

6. жузинен.

7. сундурса. Ушул тексттер кол жазманын эң акыркы барагына жазылган (681—682-беттер). Барак кирдеп, айрылып, мурдагы түптөлгөн тобунан ажырап калган. Ажыраган баракты негизги дептерге бириктирүү үчүн ак кагазды чекесине жабыштырып, аны алып барып негизги нукка чаптаган. Ошол баракка ак кагазды чаптоодо кылдат мамиле кылбагандыктан жазылган тексттердин баш жагындагы айрым сөздөр, тамгалар басылып калып окулбайт. Андай жерлер 681-беттин башынан тартып аягына жакын жерге чейин болжол менен, башка көчүрмөлөргө, айрыкча Ы. А. көчүрмөсүнө таянуу аркылуу окулду. Ошондой сөздөрдүн бири ушул «сундурса» деген сөз, сөздөн «рса» дегени гана окулат. Калганы жабыштырылган кагаздын алдында калган. Ал түрдөгү тенн окулбай калган сөздөрдүн баарын тизмелеп олтуруунун кажети жок. Айрым зарыл көрүнүштөр, же күдүк туудурган учурлар гана көрсөтүлөт.

8. колаткан. «Колоткон» — деп окууга болбойт, талап кылынган маани — кулаткан.

16901—16929

1. билди: Маани контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — «билдей». Ушул маани туура.

2. өзи. Жазылуу — «өзү» — деп окулат. Бирок ал сөз жогорку ыр сабында бар. Ы. А. көчүрмөсүндө — бири. Ушул маани туура.

3. ороздунон.

4. менен. Баш жагынан айрым сөздөр, тамгалар чапталып окулбай калган ыр саптары ушул сап менен бүтөт.

16930—16954

1. бай. Сөз кол жазмада жок, Ы. А. көчүрмөсүндө бар. Сөздүн бул жерде болуусу зарыл, ансыз ыр сабынын формалык белгилери бузулуп калат.

2. болкоюп. Сөз жогорку ыр сабында бар. Кайталануу талап кылынбайт. Ы. А. көчүрмөсүндө — золкоюп. Манасчы айткан үлгү ушул дешке болот.

3. торунин. Контекст талап кылган сөз — төрөнүн.

4. туукырга. Маани жалпы контекстке туура келбейт. Ы. А. көчүрмөсүндө — тогузга. Ушул маани туура.

5. инаси.

6. бакдолет.

7. тоб.

8. алып. Сөз кол жазмада жок. Бирок ыр сабы бул сөз жок курулушу да мүмкүн. Ы. А. көчүрмөсүндө сөз бар. Анын болуусу сабындагы ыргактын шыдыр болушуна жардам берет. Ошон үчүн т ке кошулду.

16955—16979

1. зерлу.

2. өкөнө.

3. боюна. Ушул түрдө айтылышы да мүмкүн эле. Бирок жа контекстке маани туура келбейт, анын үстүнө кийинки ыр сабында сөз тиешелүү мааниде бар.

4. көрүндике.

5. делда. Маани белгисиз. Ы. А. көчүрмөсүндө — дейилде. У маани туура.

6. көбмин.

16980—17010

1. атасы. Ушул ыр сабы менен кол жазмадагы жазылган текс бүтөт. Аягы улантылганы, же катчы жазган тексттер ушул эле эк белгисиз, эч эскерүү, белги жок. Көрсөтүлгөн ыр сабында сүйлөм бүтпөй турушуна жана сөздөр баракты аягына дейре жазылган караганда текст жазуу улантылган өңдөнөт. Андай болгондо кол ж манын эң акыркы барагы жоголгон (бөлүмдүн аягына чыгарына аз материал калганы даасын байкалат. Кайым Мифтаков берген маа маттарга караганда С. С. катчы катары катышкан бөлүм ушул о менен бүтөт).

Кол жазманын акыркы барагы качан, эмне себептен жоголг илимге азырынча белгисиз. Урунуудан эскирип, жыртылып пайда нууга жарабай калышы, ошондой эле кимдир бирөөлөр тарабынан а йылап (эгер ошол акыркы баракта катчынын, же катчылардын ким ги, кайда жазылганы ж. б. маалыматтар да катталган болсо) жог лушу да мүмкүн.

Бөлүмдүн аягына чейинки окуяларды баяндоочу корутунду сапт ды камтыган чакан үзүндү (51 сап ыр) Ы. А. көчүрмөсүнүн негиз таянуу менен даярдалды.

2. бир нечесинде. Бул машинкага басылган сөздөр. Демек алар кол жазмадан алынган текст дешке негиз бар. Ал сөздөр көк сыя нен колдон жазылып «биринчисинде» делип өндолгон. Өндогон ад ким экенин айтуу кыйын (латын тамгалары менен чийилген жа и (i) божомолдоого негиз бербейт). Мурда машинкага басылып те